

**Planlama
Teşkilâtı
uzmansız
kalıyor**

GREV!...

Türk işçisinin dayanışması

SINCANLI
KAYMAKAMIN/
SORUYORUZ:

Hangi devirdeyiz?

Öğretmenlerin bayılulun cıya kadar dövüldüğünü gazetelerde okuyoruz. Bunlara karşı tedbir alınmadığı için öğretmen - dövme hareketi halk arasında ta bil karşılama volundadır. Herhalde bu dövülmeler, önce Bakanlıkta tabii karşılıyor ki buna karşı bir tepki olmuyor. Bugün öğretmenler de Anadolu köylüsü gibi köyde kaderine terkedilmiştir. Onun derdi ni az-çok bilen, soran, sızdoce yıldı bir kere gelen müfettiştir.

İdare mekanizması öğretmenlerin elinden tutmadıkça öğretmene hakaret önlenemez. İdarî sorumluluğu elinde tutan bir kaymakam onu haksız yere tevkif etfirmeye kalkışırsa, bu hakaretler katmerleşmiş olur.

OLAY ŞUDUR: Geçen pazargünü «Sincanlı Şehir Klübü»nde, birkaç öğretmen arkadaş, bir masada konuşuyorduk. Bir öğretmen arkadaşın da Klübüde iki misafiri vardı. Misafirler de Yedeksubay Öğretmendeki Klübünün tüzüğüne göre, her üye misafirlerini getirebilir. Bu iki misafir kaymakamın dikkatini çekiyor ve kaymakamın için de bu iki misafirin çıkarılması düşüncesi veya duygusu doğuyor. O anda, belin de tabancası bulunan Kaza Jandarma Kumandanını çağırarak iki misafiri «dışarı at» diye emir veriyor. Başçavuş, misafirlere dışarı çıkılmalarını teklif ediyor. Onlar çıkarken öğretmen arkadaş engel olmak istedi ve gereken haklı savunmasını yaptı. Kaymakam, «ulan» diyerek öğretmenini üzerine yürüdü. Jandarma Kumandanına «al şunu içeri, yarın hakkını arasın» diye emir verdi. O anda araya girerek buna engel olduk.

Şimdi, «hangi devirdeyiz» diye aklı bir soru geliyor. Menderes de, Şuhut'ta, «135 lira alanlar ne olacak» diye soran bir memuru bir emirle hapsedirtmişti. Olayın önüne geçilmeseydi Jandarma Kumandanı öğretmenini tevkif edecek miydi, etmiyecek miydi bilmiyorum ama, kaymakamın, Menderes devrinin dikta rejimini canlandırdığını, Anayasamızdan haberi olmadığını, insan hak ve hürriyetinin, insan onuruna ne olduğunu bilmediğini iyi biliyorum. Kaymakam, bu hareketiyle, öğretmenliği dejenere edip bu mesleğin olumsuz çaba ve verimlerinden ulusumuzu mahrum

birakarak, vicdanı ve omuzu üzerinde taht kurmak isteyen kara düşünceyi temsil ediyor, o safta yer alıyor. Bir öğretmeni tevkif etme yetkisini ancak bu kara düşünce kendisine verebilir.

Ahmet UÇAK
(Sincanlı Orta
Okulu öğretmeni)

Çağrı

Bilimsizliğin sürüklediği her türlü yoksulluk ve toplumu kemiren kötülüklerin birbiriyle düğümlendiği bir Orta Anadolu köyünde öğretmenim. Kalkınabilmeniz için bütün aydınlarımızla köyde, köylüye yönelmemiz şart olduğu bugün bir gerçek haline gelmiştir. Türk toplumunun temel yapı taşı köy ve köylüdür. O halde kalkınmamızın ilk harcı bu temel koymamız gereklidir. O halde köy ve köylü ancak ve ancak bu şekilde kalkınabilir.

Üç yedeksubay öğretmen arkadaşla beraber okulumuzda bir «köy ve okul kitaplığı» açtık. Fakat yaptığımız dolaplar henüz boş. Bunları doldurmak ve köylüye ulaşmak ancak arınan edeceğimiz kitaplar sayesinde olacaktır. Gelen kitapların sayfa larını köylüye açtıkça ve onlardaki ilgiyi gördükçe büyük sevinç ve gurur duy maktayız.

Değerli kitap ve broşür lerinizi bekler saygılarımı sunarım.

M. Emin BİLGİÇ
(Küçükköy İlkokulu
Müdürü — Çumra)

Sosyalizm

Ne yazık ki bizler bugün daha Türkiye'nin kalkınmasının Liberalizm ile mi yoksa Sosyalizm sayesinde mi mümkün olacağı tartışmasının abesliği içindeyiz. Ağlanacak halimize gülerek alay etmek teyiz.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri açuçok devlet müdahaleleri hericin de liberalizm ile kalkınmaya çalışıyor. Gittikçe bir arpa boyu yol katetmişiz.

Demokratik paraynızın yarıkasında gizlenip, devletin bir zümre menfaatine peşkeş çekildiği bir memlekette ancak bugün olduğu gibi bir kaç yüz veya bin kişi yaşamış ve yaşamaktadır.

Parlamentosu kapitalist ve onların adamları sayesinde teşekkül eden bir memlekette başka türlü de zaten olamazdı. Elbetteki bu şekilde olan memlekette yaşayan insanlar bunları bilerek, öte yandan çalışkan ve sırtından geçinilen fakat parlamentoda temsilcinin dahi bulunmasına tahammül edilmeyen, emekçi zümre sürünecektir.

Gaye her iki fikir cephesi içinde surette birdir. Mem-

leket kalkınacak. Bunca yıldır tabikistini görmekte olduğumuz liberalizm kifayet etmemiş, daha doğrusu cebbi şismekte olan sınıf hâlâ doy mamiş, tatbikatından tefessüh etmiştir. Bizler hâlâ ondan medet ummaktayız. Hep boş hayal; boş beşikte.

O halde sosyalizm bu memlekette ne sağlayacaktır?

Sosyalizm derken bundan, memleketin gerçekleri (tam olarak tesbit edilip, sosyal adaletin ne şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini anlıyoruz.)

Sosyalizminiz, yaratıcı insan gücünü esas alan din, ahlak ve vatan gibi manevî değerlere yer veren, kişi hürriyeti ile özel mülkiyeti tanıyan bir sistemdir. Ve gayesi de sosyal adalet kelimesi için de mündemirdir. Atatürkün de gayesi buydu. 1961 Anayasamız da bu yola dönmüştür.

Sosyalizmin tahakkuku için, ilk önce idari reform şarttır. Ardından, mali tahahat yapılarak,

- 1- «Yüksek kazançlara yüksek vergiler uygulanıp, kazançlar ayarlanacak.»
- 2- «Miras yolu ile intikal eden kıymetler büyük vergilere tabii tutulup sınıf ayrılıklarını büyümesi önlenecek.»
- 3- Kamu yararına çalışan müesseseler, ana endüstriler, istihsal kaynakları sosyalleştirilecek.»

4- «Mülkiyet hakkı tama mla kaldırılmayacak fakat şahsi mülkiyet haklarının emiyeti istismarına da meydan verilmeyecek.»

5- «Çalışanların çalıştırılan tarafından istismar edilme si önlenecek, maaşlar ve ücretleri ayarlanacak.»

Bugün öyle mi? Devlet bile keşmekeşlikten, insan gücünü takdir edememekte, karşılığını vermemektedir. Edemez ve veremez de, Zira bir avuç insan, büyük kütlelerin devlet eliyle istismar ettirilmesine rağmen hâlâ doymamıştır. Devlete bu zillet yüklenmektedir. Hangi hakla.

6- Sağlık hizmetleri sosyalleştirilecek, bütün vatan dağların ücretsiz tedavi edil meleri sağlanacak.»

«Bugün ise parasız vatan dağ sokakta bile ölüme terk edilmetedir.»

7- Memleket ekonomisi bir zümrenin değil, bütün vatandaşların yararına göre planlanacak.»

Millî gelirin % 38 ini, nüfusunun % 2 si pay ediyor, geriye kalanını da nüfusunun % 98 i,

«Türkiyede aile çevresinde birlikte 2,5 milyonluk işçi kütlesi ve 4 milyonluk iş arayan aç var» mi? Neden? (Çetin Altan).

8- Millî eğitim burjuvazi sisteminden çıkarılıp halkçı ve teknik eğitim sistemine getirilecek ve herkese eğitim görme imkânı sağlanacak.»

9- İşsizler ve yaşlılar için sosyal sigortalar kurulacak.»

10- «Toprak reformu yapılacak, köy ve kasabalar yeni den planlanacak.»

11- «Herkes iş imkânı sağlayacak, herkes çalışacağı, emiyete faydalı olduğu nispette kazanacak.»

12- «İktisadi ve içtimal düzen rekabet değil, işbirliği ve yaratılan kıymet esasına göre yeniden kurulacak.»

13- «Arazi ve mesken spekülasyonuna son verilecek, mesken politikası bütün vatan dağlar yararına devlet tarafından idare edilecek.» (1).

Kapitalizmin arzularını tat bük ettiği liberalizm neticesinde hâsül olan vergi adaleti ne merkezdedir? Şu tablolar her şeyi izaha kâfidir.

Gelir vergisi mükelleflerinin, % 39,64'ü yılda 202 lira, % 27,94'ü 707 lira, % 18,17'si 2307 lira, % 8,94'ü 5116 lira, % 7,31'i daha fazla vergi vermektedir.

Halbuki, 150 lira aylık alan bir odacı yılda 252 lira, 400 lira aylık alan bir memur yılda 780, 1100 lira aylık alan bir memur yılda 2619, 2000 lira aylık alan bir memur yılda 5640 lira vergi vermektedir.

Ayrıca hasılat tutarı yılda 8 milyar 800 milyon lira olan gelir vergisinin alındıkları yerlere göre tasnifi şudur: Ticaret erbahından 400 milyon lira, Sanayici ve fabrika bölgelerden 243 milyon lira, serbest meslek sahiplerinden 72 milyon lira, diğer mükelleflerden 114 milyon lira, işçi, memur ve hizmetlilerden 970 milyon lira.

Bu hazin tablolar karşısında bu memleketin hangi zümrenin refaha layık olduğu ve bu refaha kavuşmasının gerekli tibi daha çok ortaya çıkmaktadır.

Emekçiler haricindeki vergi mükellefleri bu kadar çelimsiz gözükün memleketimizi 1815 liberalizm sayesinde kalkınacağı ve halkımızın refaha bu sâyede erişeceğini ummak için aklı selimden yana noksan olmak gerekir. Liberalizmin sosyal adalet yanını neresidir. Bilen varsa parmak kaldırsın.

Memleketimizde liberalizmın zayıf tabikati, neticesindedir diğisefaletle karşılık sosyalizm vatan vadedi ve adaleti var. Sosyalizm dururken, sefaletle idamede ısrar mânâsızdır. Ucu kominizme ulaşmak üzere olan yolun terkini gerekir.

Topluca kalkınmak, topluca yok olmamak sosyalizm sayesinde mümkündür.

Bunu gerçekleştirecekleri arıyoruz.

Zeki BAL

(1) Abdül İpeçli «Milliyet», «Dertli Ülkeler — Mesut Ülkelere».

Sayın Başbakan Ankara Hukuk Fakültesine gelerek «Gençlik için çıkar yol» konulu bir konferans verdi. Sayın İnönü her zaman olduğu gibi bu konuşmasında da kendi biçimsel demokrasi düzenini oldukça iyi savundu. 27 Mayıs Devriminden başlayarak demokrasi ve Atatürk ilkelerini kendince anlatır. Bütün bunları yaparken tıpkı 27 Mayıs öncesi gibi bir takım şekiller üzerinde dundu ve hiçbir zaman gerçek meselelere inmedi.

Başbakanın demokrasi ile devrimler arasında bir seçme yapılamayacağını söyledi. Fakat, demokrasi demek devrimlerden taviz vermek değildir. Devrimlerin amacı «Çağdaş Uygarlık düzenine ulaşmaktır.» Türkiye Atamdan sonra her sene bu amaçtan geriye itildi. Gerici ve istismarcılar Atatürk ilkelerini yıkamayınca basit bir taktikle onun adını paravana yapıp devrimcilere saldırdılar. Son D.P. yönetimi bunun örnekleriyle doludur. İnönü on sene bu ülkenin umudu oldu. Ama olaylar hepimizi yanılttı. Sayın Başbakan görülmemiş bir inat ve iyimserlik ile garip bir demokrasi düzenini savunmaya başladı.

Gençlik gerçek demokrasinin beğenisidir ama demokrasinin adı altında oynanan oyunlara dâima karşıdır.

Devlet Planlama Teşkilâtının ortaya koyduğu gerçekler karşısında insan yalnız karamsarlığa kapılabilir. Okulsuz, yolsuz, susuz köyler, şehirlerin çevresini dol duran gecekondu, vergilerini ödemeyen zenginler, git ilke artan nüfus, 27 Mayıs Türkiye'de yaşayan insanlara bu gerçeği öğretti. O zaman bütün dileğimiz, İnönü'nün bunlara çare bulması, hiç olmazsa bizlere o yolu gösterecek bir davranışta bulunmasıydı. Ama bunların hiçbirini olmadı. Başbakanın sloganları değişimiydi. O durmadan hürriyet, hukuk devleti deyiş duruyor. Türkiye'de bugün gazeteciler tevkif ediliyor, vatandaşlar birbirlerini kurşuna diziyorlar:Doğuda devlet otoritesine rağmen yaşayan eşkiyalar. Nerede kaldı hürriyet, nerede kaldı hukuk devleti?

Başbakanın konuşmasında sınıf savaşına da dokundu ve gençlere bu savaşa katılmalarını öğütledi. Gerçek ilericilerin de bütün istekleri bu: sınıf savaşına memleketi götürmemek, onun için de sınıflar arasındaki uçurumları azaltmak, adil bir gelir dağılımı yapmak. Fakat Başbakanın tutumu söylediklerinin tam tersi. O davranışlarıyla Türkiye'yi sınıf savaşının ortasına götürüyor. Plan finansmanındaki tutumları bunun en büyük delilidir.

Bizi asıl şaşırtan İnönü'nün sol fikirler için söyledikleri oldu. Peki, sayın Başbakan sağ ne oluyor? On dan hiç bahsetmediniz. «Aşırı sol diktatörlük»ten kasıtız nedir? Yoksa siz de aynı taktikle gerçek ilericileri komünistlikle mi suçluyorsunuz? Biz Atatürk'ün en yakın arkadaşının Türkiye'ye gelişme yollarını tıkayan bir çabada oluşunu görmek istemiyoruz, gerçekler ortaya konulmalı ve gerçek çözüm yolları bulunmalı. Siz bile nutkunuzda «Milletin tahammülü yok» demiyor muydunuz?

Nerede Toprak reformu? Nerede vergi reformu? Nerede köy enstitüleri? Biz sizlerden hep bunları duymaya alışmıştık. (Siz değil miydiniz yabancı, sermaye için biz sömürge yapıp istiyorlar diyen...). Gerçek Atatürkçüler sizden başka türlü davranışlar beklediler. Hiç olmazsa uzun ömürlü örnek davranışlarla dolu olmalıydı. Siz bu umutların hepsini yok ettiniz. Üstelik bugün onlara karşı çıkıyorsunuz. Gençliğe gerçek bir dinamizm vermek yerine onları uyutuyorsunuz. Oysa bugün kurtuluş savaşının coşkularına her zamandan daha çok muhtacı.

Şimdiki düzen yalnızca gericilerin, çıkarıcıların yararına işliyor. Sayın Başbakanın bu düzeni savunması m anhyamadık. Ve gösterdiği yol bize çok karanlık geldi.

Ankara'daki idarehanemizin yeni telefonu :

17 69 89

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcioğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

ABONE Yıllığı: (57 sayı) 50 T.L. altı aylığı: (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı)

12.50 T.L.'dir. 1963 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., üç aylık 10 T.L.'dir Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dir. 1, 2, 4, 5 ve orta sayfalar ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığı tabidir Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlanlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

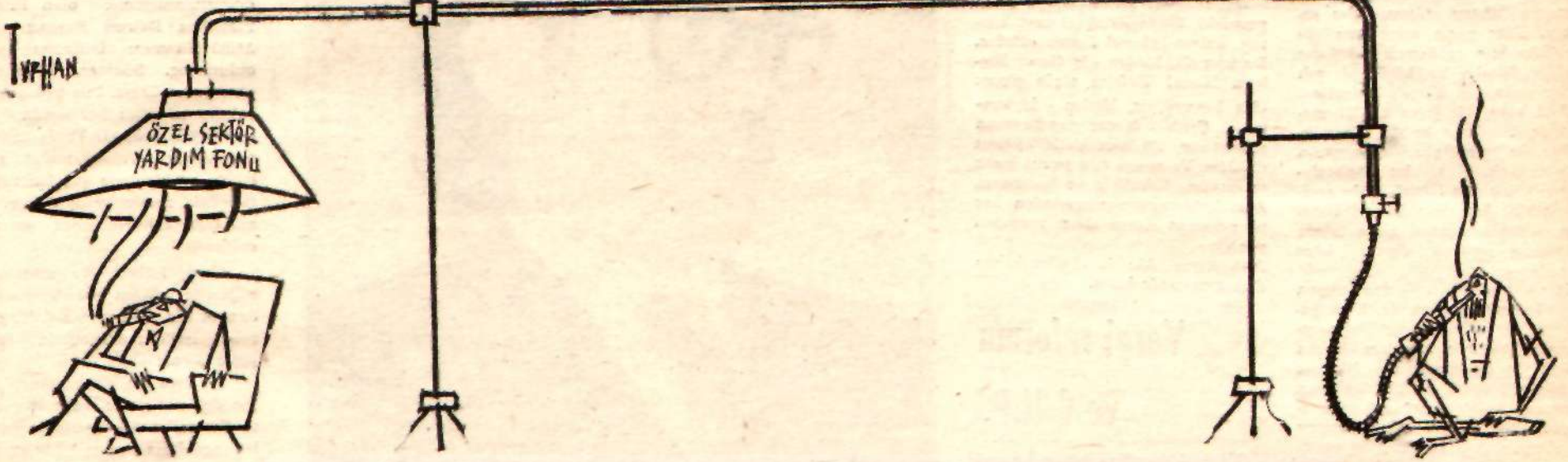
İDAREHANE: ZIYA GÜKALP CADESİ

28/1 Yenisehir — ANKARA

Telefon: 17 69 89 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari

Sokağı: 32 Çağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstan bul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer:

VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

BAKIŞ

Dernek ve sosyalizmin meseleleri

Geçen ayın başlarında kuruluş formülelerini tamamlayarak faaliyete geçmiş bulunan Sosyalist Kültür Derneği, son iki senedir hızla gelişmekte olan sosyalist hareketin yeni bir hamlesi olmak bakımından büyük bir manâ ve önem taşımaktadır. Bu Dernekle, sosyalist hareket müesseseselenmiş bir bilimsel temel kazanmış oluyor. Gerçekten, Sosyalist Kültür Derneği dünyanın ve Türkiye'nin bugünkü şartlarına uygun bir Sosyalizmin niteliklerini araştırma ve tartışma meydanı olacaktır. Memleketin sosyalist aydınları, siyasî endişelerin dışında olmanın rahatlığı içinde, burada birbirleriyle buluşacak, tanışacak, ve sosyalizmi bir yaşantı olarak tanıyacak ve tanıyacaklardır. Bunun memleketimizin bilimsel ve kültürel hayatına getireceği canlılık ve katkı büyük olacaktır. Temenni ederiz ki Ankara dışındaki sosyalistler kendi çevrelerinde Sosyalist Kültür Derneğinin şubelerini kursunlar ve sosyalist düşünceleri kendi çabalarını da katsınlar.

Sosyalizmin zorunluluğu

Sosyalist fikirlerin memleketimizde hızla gelişmekte olması, elbette ki, başlıca nedenlerle izah edilebilecek tesadüfî bir olay değildir. Gerçek nedenler yıllardır kalkınma ve batılılaşma çabası içinde çarpınan toplumumuzun birikmiş tecrübeleri ve bugün içinde bulunduğumuz şartların aranmasıdır. Sosyalistlerin birinci vazifesi, bu tecrübeleri ve şartları inceleyerek memleketimizin kalkınması ve batılılaşması için tek çıkar yolun ne olduğunu ortaya koymaktır. Diğer bir deyimle, bugünün ileri kapitalist memleketlerinin izlemiş oldukları kalkınma yolumun ne olduğunu Türkiye'de tekrar edilemeyeceğini açıklamaları lazımdır.

Ancak iş bu kadarla bitmemektedir. Sosyalistlerin aynı derecede önemli ikinci vazifeleri, sosyalizmin Türkiye'de gerçekleştirilmesi için nasıl bir yolun izlenmesi gerektiğini ortaya koymaktır. Hiç şüphesiz ki, bu bakımdan da, memleketimizin ve dünyanın şartları, diğer memleketlerin tecrübelerini tekrara müsait değildir.

Biz bu yazıda, bu iki nokta hakkında ki fikirlerimizi kısaca özetlemeğe çalışacağız.

Kalkınma — meselesinin sosyal ve kültürel yanını bir tarafa bırakırsak — sermaye terakümü ettirmek, yeni yeni fabrikalar ve tesisler kurmak demektir. Eğer kalkınmamızı esas itibarıyla kapitalist sistem içinde, yani özel sektör eliyle gerçekleştirmek istersek, bu fabrika ve tesisleri kurabilmeleri için bazı şahısları zengin etmek zaruretî vardır. Devlet bu maksatla, gerek kendi aldığı tedbirlerle ve gerekse özel sektörün aşırı kârlar yapmasına göz yumarak, toplumun imkânla-

rının bazı şahısların ellerinde toplanmasını sağlar. Batının 18 ve 19 uncu yüzyıllardaki gelişmesi bu yolla olmuştur. O zamanki toplumlar zaten başka bir yol bilmiyorlardı.

Şimdi acaba Türkiye bu modeli takip edebilir mi? Memleket ve dünya şartlarında bu modelin tekrarını önleyecek ne gibi değişiklikler olacaktır? Kısaca bunu görelim:

Temel değişiklik, bir taraftan toplumun kapitalist kalkınma modelindeki zaruri adaletsizliğin bilincine varmış olması, diğer taraftan da buna meydan vermeyen yeni bir çözüm yolunun, sosyalizmin ortaya çıkmış olmasıdır. Gerçekten bugün, kapitalist kalkınmanın sebep olduğu adaletsizlikler, iktisadi gelişmenin bir zaruretî olarak tevekkülle kabul edilmemekte, bu işlerin başka yollarla da yapılmasının mümkün olduğu bilinmektedir.

Diğer önemli değişiklik memleketimizdeki demokratik gelişmedir. Halkın devlet idâresinde söz sahibi olması, yukarıdaki bilgilerle bir araya gelince, kapitalist kalkınma modelini fiilen işlenmez bir hale sokmaktadır. Gerçekten, Batıdaki kalkınma demokratik şartlar altında yürütülmüştür. Bu sayededir ki, adaletsiz bir sermaye terakümü mümkün olabilmisti. Halbuki bugün Türkiye'de buna imkân yoktur. Halk vergi adaleti, grev hakkı, toplu hak reformu istemekte, bazı kimselerin kolay ve sür'atli yollarla zengin olmalarından hoşlanmamakta ve bu arzularını onun kullanarak gerçekleştirmek imkânına sahip bulunmamaktadır. Demokrat Parti idaresinin en çok yerilen tarafının, her mahalde bir milyon yetistirme politikası olmasının, bu bakımdan büyük manâsı vardır.

Bunlar iç şartlardır ve zorunlu olarak Türkiye'yi sosyalist bir kalkınma yolunda doğru itmektedir. Kaldıkî, dış şartlarda da memleketi aynı yöne doğru gitmeye zorlayan önemli değişiklikler olmuştur. Batı kalkınırken kendilerinden evvel kalkınmış ve dünya pazarlarını tutmuş ve dolmuş memleketler yoktur. Halbuki bugün bizim karşımızda devleşmiş sanayi memleketleri ve bunların devleşmiş özel teşebbüsleri vardır. Bunlar dünya pazarlarını tamamiyle tutmuşlar ve özel himaye ve tedbirleri alınmadığı takdirde, kendi iç pazarımızı bile hakimiyetleri altına alabilecek bir duruma gelmişlerdir. Bu şartlar karşısında sanayileşmemizin, yani kalkınmamızın ancak toplu yekûn bir millî gayretle başarılabileceği ortadadır. Millî imkânların Batı ile boy ölçüşebilecek şekilde teşkilatlandırılması ise ancak sosyalist bir düzen içinde mümkündür.

Demek oluyor ki, memleketimizin ve dünyanın bugünkü şartları, iktisaden kalkınmamız için sosyalizmi zorunlu kılmaktadır.

Sosyalizme giden yol...

Şimdi diğer meseleyi, yani sosyalizmin nasıl bir yol izleyerek gerçekleştirileceğini inceleyelim: Bu meseleinin aydınlatılması son derece önemlidir. Çünkü sosyalizm bir çok insanların kafasında kanlı ihtilaller ve totaliter idârelerle çağrışım halindeydi. Bu gibi insanlar tamamiyle haksız — dağdillerdirdir. Gerçekten, sosyalizm — birçok memleketlerde ihtilâl yolu ile iktidara gelmiş ve totaliter idârelerle yürütülmüştür. Sosyalizmin Türkiye'de de bu aynı yollarla gerçekleştirileceğini zanneden kimseler, haklı olarak, sosyalizme karşı çekingen davranmaktadırlar. Bu sebepten, sosyalizmin gerçekleşme yolunun diğer memleketlerin izlemiş oldukları yoldan farklı olacağını ortaya koymak lazımdır.

Eyvelâ, sosyalizmin ihtilâlcî metodlarla iktidara geçtiği ve totaliter metodlarla yürütüldüğü, yani komünizm dediğimiz ideoloji şeklini aldığı başlıca memleketlerin o zamanki şartlarına kısa bir göz atalım: Rusya'da 1917 den evvelki Çarlık idaresi beceriksiz, insafsız ve totaliterdi. Aynı durum Çin için de bahis konusuydu. Çin, Batının ve Japonya'nın sömürgeci hâline gelmiş geri, beceriksiz ve merkezi hükümetin olmasına bile, mahallî bey ve generallerin zulmü altında yaşamaktaydı. Doğu Avrupa memleketlerindeki komünizm ise, İkinci Dünya Harbi sonunda bunların Rus orduları tarafından işgal edilme suretiyle ve bu ordular tarafından iktidara getirilmiştir.

Bu şartların hiçbirisi memleketimizde mevcut değildir. Totaliter ve insafsız bir idâre karşısında değildir. Demokratik düzen ve idâre hergün biraz daha kökleşmekte ve yerleşmektedir. Bu durum bir sınıf diktatörlüğünü, yani devlet kuvvetinin bir sınıf veya zümre yararına kullanılmasını geçmiş ölçüde önlemektedir. (Bu durumun özel sektör elinde sermaye terakümü manî olucu bir rol oynadığına yukarıda işaret etmiştik.)

Demek oluyor ki, sosyalizm biz de bir sınıf kavgası vasıtası veya zulme karşı bir isyan ve nefretin tezahürü değildir. Sosyalizmin bizdeki en büyük gereksesi, kalkınma ve batılılaşmamızın yegâne vasıtası, toplumumuzun ve dünya şartlarının bizi zorladığı bir sistem olmasıdır. İşte bu sebepten dolayıdır ki, memleketimizde sosyalizmin gerçekleşmesi için izlenecek yol ihtilâlcî değildir ve olamaz. Sosyalizm Kamu Oyu ile, demokratik bir şekilde iş başına geçecektir. Ancak bu taktirde de hatıra şu soru gelmektedir. Demokratik bir yolla iktidara geldikten sonra sosyalist

lerin diğer partileri kapatarak işleri totaliter bir şekilde yürütmeleri ihtilâli vak mudur? Bu soru ve onun doğurduğu endişe yersizdir. Bu bakımdan sosyalist bir parti ile sosyalist olmayan partiler arasında da bir ayırma yapmamak lazımdır. Diğer partilerin totaliter bir idâre kurmalarını önleyen kuvvetler, sosyalist partinin de aynı yola gitmesini önleyeceklerdir. Bunun aksini düşünmek, sosyalizmin esas itibarıyla totaliter bir karakterde olduğu şeklinde peşin ve haksız bir kanaate saplanmış olmak demektir ki, böyle bir şey gerçeğin tam tersidir. Çünkü sosyalizmin en hâkim niteliği insanî ve dolayısıyla hürriyetçî oluşudur.

Ancak, yukarıdaki sözlerimiz, sosyalist doktrinin artık bütünlüğünü yitirdiği ve sosyalistlerin ishahatçı bir politika ile yetinmeleri lâzım geldiği şeklinde de yorumlanmamalıdır. Sosyalizm ne ise odur. Ne mühtevassından, ne de bütünlüğünden hiç birşey kaybetmemistir. Değişen şey çok defa sosyalizmin kendisi ile karıştırılan, onun gerçekleşme metodudur. Bu metod eskiden ihtilâlcî idi, şimdi şartlar değiştiği için demokratik olmuştur. Bundan çıkarılacak sonuç şudur ki, sosyalizm ile sosyal ishahatçılık aynı şey değildir.

Sosyalist hayat görüşü

Bu düşünceler bizi, sosyalizmin çok defa ihmal ettiğimiz diğer bir yanından bahsetmeğe götürüyor. Sosyalizmin — bu yanını, bir dünya görüşü, bir yaşantı olmasıdır. Sosyalizmin bizde bu yanından az bahsedilmiş olmasının sebebi, bir kalkınma vasıtası olarak sosyalizmin daha acil ve yeter derecede ikna edici olmasıdır. Ancak sosyalizmin bu insanî (humanist) yanını unutmamak ve daima hatırdaki tutmak lazımdır. Zaten sosyalizmin bu yanını unutmamak Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya gibi ileri memleketlerdeki sosyalizmi ve sosyalistleri anlamaya imkân kalmaz. Çünkü bu memleketlerin ne «mühtevass medeniyet seviyesine erişmeğe» ne de iktisaden kalkınmaya fazla ihtiyaçları yoktur. Buradaki sosyalizmin gereksesi, insanları daha mutlu kılan, daha doyurucu bir düzen, bir yaşantı olmasıdır.

Sosyalizmin yaşantı olma yanını, memleketimizde, daha ziyade san'atçılarımız tarafından ve müstakil bir hareket olarak uzun zamandan beri işlenmektedir. Halbuki sosyalist hareketin sıhhatli bir şekilde gelişebilmesi için, sosyalizmin bu iki yanının birleşmesi ve bir arada işlenmesi lâzımdır. Sosyalist Kültür Derneğinin belki de en önemli fonksiyonu bu olacaktır.

Sadun Aren

Gökten ölüm

Ankara üzerine gökten inen ölüm atom bombasının ve füzelerin ne demek olduğunu anlatmış olsa gerektir. Yüze yakın vatandaşın ölümünün bile ne demek olduğunu gördük. Füzeler ise, bütün bir şehri bir anda yok edecek kudrette...

Peci kaza, bir hava trafiği meselesini öldürdüğü ortaya koydu. Gökte de geliş güzel doğuşunun imkanı yok. Kaza, bu başboşluğun sonucu: Bir askeri uçak, merkez trafik kulesinin haberi olmadan, kulenin kontrol alanı içinde kör uçuş yaparsa elbette kaza olabilir.

Hava trafik kurallarına uygun bile davranılsa, yine de kaza gelebilir. Bu sebeple, uçakların şehirlerin üzerinde uçmaları, imkân nisbetinde önlenmelidir. Nitekim Batıda uçakların şehir üstünden uçuşuna kolay kolay müsaade edilmemektedir. Hele askeri deneme uçuşlarının Ankara üstünde yapılması zarurî olmasa gerekir.

Yaralıların kurtarılması işi de, bütün fedakâra çabalara rağmen, biraz aksadı. Yardım meç geldi. Büyük tirajlı France - Soir, bu konuda şöyle diyor: «Yardıma geliş, büyük bir kalsabalığı nyarattığı tıkanıklık yüzünden gecikti. Yaralıların ölümüne için, itfaiyenin üç saat uğraşması gerekti.»

Koçta grev!

Vehbi Koç'un İstinyedeki Kavel kablo fabrikasında, 27 Ocak 1963 günü başlayan oturma grevi onuncu gününü doldurdu.

Fabrikada mevcut 220 işçinin katıldığı grev kâr hırsların yarattığı haklı bir tepkidir. Olay şu: Fabrikaya geçen Kasım ayında Amerika da staj görmüş yeni bir genel müdür tayin edilmiş. Genel müdür, işçilere söylediğine göre, «fabrikasının kârını iki misline çıkartma» taahhüdünü işbaşına gelmiş. Bunu sağlamak için, işçi istihkaklarından da kısmak gerek. Nitekim Genel Müdür İbrahim Özümeliçoğlu, her yılbaşında işçilere beş yıldır verilen ikramiyeyi kaldırmıştır. İşçiler, olayı birkaç saat süren bir protesto hareketiyle cevaplandırmışlar. Bunun üzerine kârci Genel Müdür, bütün korkutma ve sindirme vaatlerine başvuruyor.

Olayların büyümesini önlemek maksadıyla Maden - İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler arabuluculuk yapmak istiyor. Ama kârı iki misline çıkarmakla görevli Genel Müdür, «Benim olduğum yerde sen dikah barınamaz» buyuruyor ve işyeri sendika temsilcisi İlyas Kâbil ile 4 arkadaşının işine son veriyor. Ayrıca işçileri, sendikadan ayrılma ya zorluyor. Kârci Genel Müdür fabrikanın antelli kâğıtlarına sendikadan istifa mektupları yazdı. rârak, bunu 50 kadar işçiyi zorla imzalatıyor, daha bir çok işçi çıkartıyor ve işçilere hakaret ediyor.

Küfür, bardağı taşıran son damla olmuş grev başlamıştır. Genel müdür bu sefer işçileri polisle korutmak istemiş. Maden - İş'in basın bülteninde de belirtildiği üzere «güya işçiler suçluymuş gibi, savcılığa ve karakola yanlış bilgi vererek», polisi harekete geçirmişler. Hâlen 200 polis fabrikadadır. 229 işçi ise haklarını almak ve yabancılara işi kullanılmaması önlemek maksadıyla fabrikanın etrafında beklemektedir.

Grev, işçi suurunun hızla geliştiğini gösteren, göz yaşartıcı bir dayanışma örneği oldu. İşçilerin çocukları, fabrikaya kadar gelerek, «Babalarımızın hakkını verin» diye haykırdılar. Maden - İş fabrikanın önünde kazan kurup, işçilere kuru fasulye pişirdi, ekmeğe ve kuru erzak dağıttı. Yine Vehbi Koç'a ait General Elektrik ampul fabrikası

işçileri aralarında bir yardım kampanyası açarak, grevdeki arkadaşları için 335 lira topladılar. Vehbi Koç'un Silâhtaradaki 800 işçili Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri, 1 Şubat'tan itibaren sakal grevi ne başladılar. Sakal grevçileri de, para toplama kampanyasına katıldılar.

Diğer işçiler ise, İstinyeye gidip grevdeki kardeşlerini ziyaret ederek, onlara mânevi destek oldular. Bu konuda, Maden - İş Genel Başkanı Kemal Türkler şöyle diyor: «Biz kuvvetliyiz. Maden - İş kuvvetini Çelik - Kenet parolasından almaktadırlar. 200 kardeşiniz yalnız değildir. Ve onları sola yalnız bırakmayacağız. Azimliyiz ve kararlıyız. Asla haklarımızın zerrelerinden her ne pahasına olursa olsun vazgeçmiyacağız.»

Vali Niyazi Akı da «işçiler haklı» demek zorunda kaldı.

Vergi reformu ve C.H.P.

C.H.P. idârecileri hâlen vergi kanunlarını, Meclisten geçirme telaşı içindedir. Haftanın ilk günü CHP. grupları, bu maksatla bir arada toplandılar. İdâreciler, Mecliste, hükümeti devirebilecek olan bir «Vergi koalisyonu»nun doğmasını önlemek endişesiyle, vergi tasarılarını grup kararına bağlamak istediler. Ama buna milletvekilleri itiraz ettiler. Fakat idâreciler, yine de milletvekillerini ve senatörleri az çok bağlamanın yolunu buldular. Varılan karara göre, milletvekilleri ve senatörler, plânın finansmanı için 1,2 milyar liraya ihtiyacı olduğunu, bunun ancak yeni vergilerle karşılanabileceğini kabul ettiler. CHP. grupları üyeleri ancak gelirleri düşürmeden, vergi tasarıları üzerinde değişiklik teklifleri yapabileceklerdir.

YTP. yi ikna için ise, CHP. liler affın çıkarılmasını vergi kanunlarına bağladılar. YTP. milletvekilleri ve senatörleri, vergi tasarılarına uslu uslu oy verirlerse, CHP. Bütçeden önce affı derhal çıkartacaktır. Bakalım YTP. affı bu fiyata kabul edecek mi?

Vergi tasarılarını CHP. grupları na da hazmettirmek kolay olmuycak. Zirâ vergiler milletvekillerini yakından ilgilendiriyor. Nitekim Nakliyeciler Milletvekili Zeynel Gün doğdu ile petrolcü Aydın Bolak, fakir vatandaş siper edinerek, akar yakıt zammına şiddetle karşı koydular.

Günün sürprizi, Diyarbakırın büyük toprak sahibi milletvekilleri rinden Şehmus Aslan oldu. Aslan kendi çıkarını bir tarafa bırakarak, büyük çiftçilerin vergi vermesini ve vergi adaletini savundu. Diyarbakır milletvekilinin sözleri şu: «Ben de büyük arazi sahibiyim. Bütün büyük arazi sahipleri vergi vermeli. Dar gelirlilerin vergi yükü ise azaltılmalıdır. Vergiler hâlen halkın sırtına biniyor. Zenginlerden, vasıtasız vergi alma yoluna gidilmelidir.»

Maliye Bakanı Ferit Melen, bu uyanık ve feragat sahibi millettekilinin sözlerini, «Grubumuzda ilk defa olarak bir büyük çiftçi, kendilerinin vergilendirilmesini istiyor» diyerek değerlendirdi. Ama Şehmus Aslan gibi uyanık milletvekilleri o kadar az ki...

C.H.P. grubu ve Antidemokratik kanunlar

Haftanın ilk günü CHP. grubunda Genel Sekreter Kemal Satır, CHP. nin, DP. devrinde çıkarılan

Atilla Sönmez
Plâniyamada uzman kalınla

bir kanunla alınan mallarını kurtarmak için Anayasa mahkemesine başvuracağını açıkladı. Yalnız bütün mallar değil de, sadece Ulus matbaası ve İş Bankası'ndaki Atatürk'ün hisse senetleri istenecek mi...

Çok iyi, çok güzel. Ama CHP. neden sadece kendi malları için çıkarılan kanunu antidemokratik saymıyorken, Niyazi bütünü antidemokratik kanunların iptali için Anayasa mahkemesine gidilmiyor? Antidemokratik kanunları kaldıracağını yıllardır söyleyen CHP. her halde sadece partinin mallarını kasıtlı olarak korumak istiyor. «Bu tutum, parti için bir zaaf âlâmetidir. CHP. ye yakışan bütün antidemokratik kanunların kaldırılmasını istemektir.»

Bu arada mallar konusu Hasan Erdoğan'a bir defa daha Çelikbaşı hırpalamak fırsatı verdi. Erdoğan, «Bu Anayasaya aykırı kanunu çıkarırlar yargılandı, bir kısmı mahkûm oldu, bir kısmı olmadı. Bunların bazılarını aramızda oturuyor. Saffarımızda en yüksek mevkileri işgal ediyor.» diyerek, DP. li Çelikbaşın bu kanuna oy verdiğini hatırlattı. Çelikbaşın «Yok öyle şey» tarzındaki itirazlarına da, Başkanlık kürsüsündeki İbrahim Oktami şarçer ederek, «Bak onun ses çıkıyor mu?» cevabını yaptırdı.

Plânlı Devre

Başbakan İnönü, radyo konuşmasıyla plânlı kalkınma devresini başlattığını millete ilân etti. Ne var ki gazeteler ve kamu oyu, bu haberle ilgilenmediler bile. Tarafsız basın, Devlet Plânlama Teşkilâtında Vukubulan yeni istisnâ haberlerine, İnönü'nün konuşmasından çok daha geniş yer verdi.

Milletlerin hayatında çok önemli bir dönüm noktası olması gereken, Plânlı devre işte böyle bir ilgisizlikle başlıyor. Kabahat kimin? Kabahat, elbette plân diye diye plânı tepeliyenlerin...

Başbakan İnönü ve C.H.P. muhalefet yıllarında, «plân, plân» diye 10 yıl boyunca haykırıp durdular. Bol teminatlı anayasa hukuk düzenini, plân ise iktisat düzenini kuracak, memleket böylece kurtulacaktı... İktidara keçince de İnönü, devamlı şekilde plân sözü etti. «Hükümet çalışmıyor. Af lâkırdılarıyla memleketi zaman kaybettiriyor» diyenlere, «Plân yapıyoruz ya» cevabı verildi. Aslan

da İnönü Hükümeti, bilerek veya bilmeyerek daha ilk günden plân lama işini baltalama yoluna gitti. bir defa plânlama çalışmalarının âhenkli bir şekilde yürütülebilmesi için, Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Maliye Bakanlığı arasında tam bir anlaşma şarttı. Plân felsefesini hazmetmiş bir Maliye Bakanı olmadıkça, işler yürümezdi. Halbuki İnönü, Devlet Plânlama Teşkilâtı Kuruluş Kanununa muhalefet eden ve «Plânlama Teşkilâtı, vergi meselelerine karışmasın» diye bir insanı Maliye Bakanı yapmakta mahzur görmedi.

İkinci Koalisyon sırasında da İnönü, plân çalışmalarına şiddetle karşı koyan bir Başbakan yardımcısı ve bir Maliye Bakanıyla plân yapılabileceğine inanmakta ısrar etti. Devlet Plânlama Teşkilâtına daha ilk günden itibaren ilânı harp eden bir yüksek meşûru, bu teşkilâtın başına geçirmekte de tereddüt etmedi.

Neticede, Plân kuşa çevrildi. İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonu, plânın finansmanı, vergi adaleti, ciddi bir toprak reformu gibi plân plân yapan tedbirler bir kenara itildi, plân zübâkleştirildi.

Büyük bir sevk ve fedakârlıkla Plânı hazırlayan kadro, bu durumda, Devlet Plânlama Teşkilâtından ayrılmaya başladı. Önce müsteşar Osman Nuri Torun ve üç dâire başkanı, Atilla Karaosma noğlu, Necat Erder ve Ayhan Çilingiroğlu istifalarını verdiler. Daha sonra, askerlik hizmetlerini Plânlama Teşkilâtında yapan birçok değerli uzman, Teşkilâtta kalmayı reddederek ayrıldılar. Bunların arasında, Doç. Dr. Yorgı Demirel (İktisadi Plânlama Dairesi Başkanı Yardımcısı), Sâdi Cin doruk (Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı Yardımcısı), Yüksek Mühendis Cevdet Köşmen (Mesken ve İnşaat Sektörü uzmanı), Yüksek Mühendis Ünver Eğrikavuk (Demir-Çelik ve metalürji uzmanı), Yüksek Mühendis Tuğrul Öztöygar (Tarım âletleri uzmanı), Osman Edin (Proje tahlil ve sermaye piyasası uzmanı), Metin Sabunış (Özel Sektör gelişmelerini takip uzmanı), Cengiz Yücel (Bütçe içi yatırımları takip uzmanı), Talât Halman (Basın ve Temsil Bürosu Müdürü) gibi değerli uzmanlar var. Ayrıca, Üniversiteden ve Sınal Kalkınma Bankasından gelen Sevim Görgün, Tolgay Çavuşoğlu, İbrahim Öngüt, Metin Dineçer gibi birinci sınıf uzman

lar, eski görevlerinin başına dönmeyi tercih ettiler. Bu yüzden Plânlama teşkilâtı tam bir uzman sıkıntısına düştü. O kadar ki, Bakanlar Kurulunda mesken meselesi görüşülürken, gecekonduların önünde izahat verecek uzman bulunamadı! Şimdi de yeri kolayca doldurulamıyacak olan İktisadi Plânlama Dairesi Başkanı Doç. Atilla Sönmez, istifasını vermiş bulunuyor. Sönmez, evvelce de yazdığımız üzere, bile bile yapılabilecek rakam tahrifatı karşısında, sağ ortaklığı reddederek Teşkilâtı ayrılmıştır. «Vatan, millet, memleket» edebiyatıyla yapılan rakam tahrifatı, samimiyetsizliğinin ve plânın rafa kaldırıldığının en açık delilidir.

Geniş iktisat ve matematik bilgisiyle plânın hazırlanmasında önemli bir rol oynayan Atilla Sönmez, istifa mektubunda özeti şöyle diyor:

1) 1963 yılı programında yapılan değişikliklerle, Plân Hedefleri ve Stratejisi dökümanında belirtilen hedeflere aykırı bir durum meydana gelmiştir.

2) Kanuna göre, 1963 bütçesi, 1963 plânına göre hazırlanacak iken bu yapılmamış, plân, bütçeye uydurulmuştur!

3) 1963 Bütçesi gelir tahminleri şişirilmiş, Plânlama Teşkilâtının teknik mütalâalarına alınmamıştır. Bu durum, bütçede ve yıllık programda farklı gelir tahminlerinin yer almasına yol açmıştır.

4) Bu durumda, yüzde 7 kârunma hızı gerçekleştirilmeyecektir.

5) Yeni vergi tasarıları, plânın gerektirdiği finansmanı sağlamıyacağı gibi, kötü gelir dağılımını, daha da bozacaktır.

6) Harcama hedefleri gerçekleştirilmek istenirse, enflasyonist finansman yoluna gidilecektir.

7) Harcamalar kısılırsa, işsizlikle mücadele meselesi çözülemeyecektir.

Yıllardır dinlediğimiz plân edebiyatının bilançosu bundan ibarettir.

Ferit Melen'in itirafı

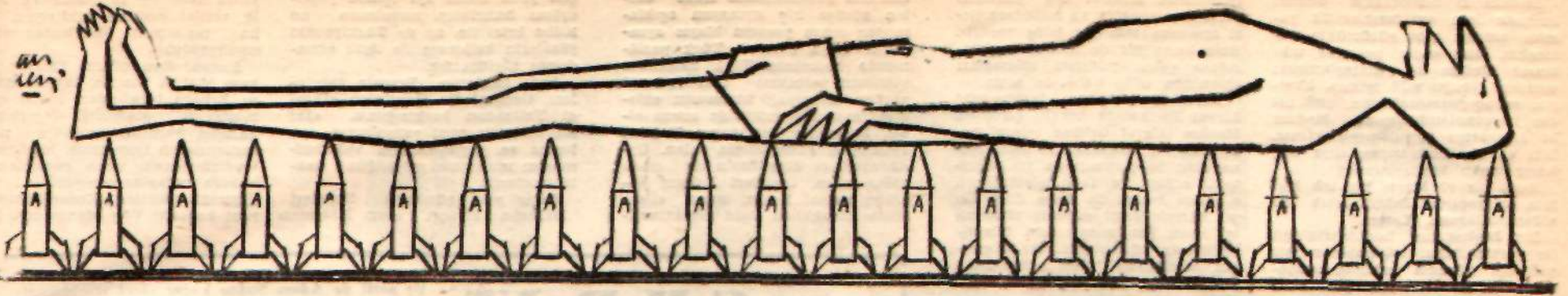
Maliye Bakanı Ferit Melen, 1963 Bütçesidolayısıyla Senatoda yaptığı bir konuşmada, plân program, Müşterek Pazar, Bar dostluğu v.s. gibi büyük lafların ardında yatan gerçeği, beklenmedik bir samimiyetle açıkladı: «Plânın başarılması dış kaynaklara bağlıdır. Sadece bütçenin tahakkuku değil, Türkiye'nin iktisaden ayakta kalabilmesi de dış yardıma bağlıdır.»

«Meşrutiyetin maliye Bakanı Cavit Bey de «Dış yardımsız hiçbir şey yapamayız. Kalkınma ancak dış yardımla olur» demişti. Niyazi Berkes'in «200 yıldır neden bocalıyoruz» başlıklı Seri yazısında dörtbaşı mâmu bir şekilde belirttiği üzere, Tanzimatta da, kuruluş, dış borçlanmalarda aramıştı. Fakat bu politikanın somut kalkınma değil, Düyunu Umumiye ve bir Sömürge düzeninin kurulması olmuştu.

Sadece ve sadece Atatürk devrinde Türkiye kendi kendine gelişmiş ve bu fakir memleketlerle yoluna girmiştir!

Ferit Melen'in acı, fakat samimi itirafı karşısında, «Atatürk nerdesin» diye haykırmamak mümkün değil.

Aynı gün Başbakan İnönü de «Yüksek kalkınma hızına ve daha iyi yaşama şartlarına ulaşmak için milletimizin gösterdiği gayretin tam karşılığını alacağına güveniyoruz.» diyordu...

Nükleer denemelerin yasaklanması için yapılan görüşmeler yarıda kesildi (Gazeteler) INSANOĞLU

Tevetoğlu komisyonu

Genel şifalı ihtisas yapmış operatör doktor Ruhi Soyer'in, «Meclis organı, ama icra organı değil» dediği bir komisyon haftalar var ki T.B.M.M.'de faaliyet göstermektedir. Geçen haftanın başında bu komisyon, mütegeb-bis heyet hâlinde çıkmış, par-lamentoda temsil edilen, partiler arası yazı resmi bir komisyon ol-muştur. Kanun teklifleri hazırla-makta, çeşitli konular üzerinde durmaktadır.

CHP'nin Niğde milletvekili, Bafialımanı Kemik Hastahkları Operatörü, özellikle kafatası ke-miklerine pek meraklı Ruhi So-yer'e göre, «böyle bir komisyon-unun Anayasada da, Meclisler iç-tişlerinde de yeri yoktur ama, parti liderlerinin kendi aralarında yaptıkları bir toplantıdan son-ra, «Meclis organı böyle bir komi-syona kurulmasına karar ver-miştir» Komisyon önce mütegeb-bis heyet hâlinde teşkil edilmiş, bilâhare, şam teğekküllü bir komi-syona hâlini almıştır.

Grupun mütegeb-bis heyet hâ-lindeki adı «Komünizmle Mü-cadele Komisyonu» olmuş, sonra-da bu isme, tabii senatörler itiraz edince, «Ağrı Cereyanları Mücadele Komisyonu» etiketiyle yetinilmiştir.

Bir zamanlar Amerikayı kasıp kavuran Mc Carthy Komisyonuna benzerlik kurulan ve azıcık da Ahmet Hamdi Sancar Komisyonu-nu andıran komisyonun müte-geb-bisleri, AP den «Fagist Yok Komünist Vars» kitabı müellifi, meşhur dosyalı irşkârlarımızdan Dr. Tevetoğlu Fethi, gene meşhur ve çeşitli dosyalarından Pehlivanhoğlu Şadi ile, Kadri'nin en büyük toprak ağasının damatla-rından Topaloğlu Ahmet'dir. C HP den bu pek kıymetli mütegeb-bislerimize katılanlar, Yozgathı toprak ağası ve Grup İdare Ku-rulu üyesi Celâl Sungur, Bahke-sizli CHP Merkez Yönetim Ku-rulu üyesi Süreyya Koç ve babası DP İler tarafından öldürülen Nureddin Özdemir olmuştur. Eki-be, YTP den Nihat Diler, Rıza Po-lat ve Yasadânın ünlü avukat-larından Talât Asal, CKMP den Saadet Evren Kaçar ile Seyfi Ö-ztürk, Bülükbaşınan MP sinden de İsmet Kapsuz katılmışlardır. Par-lamentomuzda mevcut beş siyasi partinin, «Fagist yok komünist vars» düsturunu ortaya atan Tevetoğlunun ağababığı altında birleşen bu temsilcileri, kurulu-ğun daha temelli olması için, ta-bii senatörlere de başvurmuşlar, aralarında bu ekipten de bir de-lege bulunmasını istemişlerdir. Ne var ki, aralarında görünmey pek arzu ettikleri Muçıp Ataklı, Meh-met Özgüneş gibi tabii senatörler dahi bu teklife müsbet cevap ver-memişler, mesele tabii senatörle-rin kendi aralarında görüşmüşler-dir. Tabii senatörlerden bir kü-mi, «bu ne idüğü belirsiz komi-syona katılmamanın emnasız ol-duğunu savunmuşlar, sonunda bu işe Ataklıdan bile hevesli gö-rünen Ahmet Yıldızın, «olup bi-tenli takip etmesi ve irubati muhafaza etmesi gerekçesiyle» komisyonu görevli olarak katıl-ması kararı alınmıştır. Ahmet Yıldız da bunun üzerine, «Ko-münizmle Mücadele Komisyonu-nun fikir babası, «Fagist Yok Komünist Vars» kitabının yazarı, ce-ki DP Samsun İl Başkanı Fethi Tevetoğlunun safinda yer almış-tır.

Mütegeb-bis heyet, ilk günlerin hazretli çalışmalarından sonra, «yazı resmi komisyonuna» çalışma emrenini ilâh etmiştir. Bu ara-da, CHP'nin çok üst kademele-ri komisyonunda yer alan biri Mer-kaz Yönetim Kurulu üyesi, öteki

Grup İdare Kurulu üyesi iki kişi-nin doğrudan doğruya partiyi de ilzam edercesine yaptıkları faali-yetten çekilmişler ve bunlara ge-zici çekilmelerini tavsiye etmişler-dir. İş CHP grupuna kadar gel-miş, bunun üzerine Grup Yöne-tim Kurulunun, bu komisyona yeni iki üye göndermesi karar al-mına alınmıştır. Bu işe ilk talip, CHP Grupunda YÖ'nün reklâmci-liğini iş edinen Ruhi Soyer ol-muş, buna İstanbul'da bir hukukçu olarak Reşit Üker eklen-miştir. Nureddin Özdemir ise, ye-rinde kalmıştır. CHP ekibindeki değişiklikten sonra, ilk heyet ye-rini, icra organı olmayan ama Meclis organı olduğu iddia edil-en komisyonu terk etmiş, mâna ve mahiyetini değiştirmekle beraber adını da «Ağrı Cereyan-ları Mücadele Komisyonu» yap-mıştır.

Mecliste bir odada muntaza-man toplanan komisyonun baş-kanlığı sıra ile yapılmaktadır. Komisyonun geçen hafta içinde yapılan son toplantısında baş-kanlığı AP İl Pehlivanhoğlu Şadi yapmıştır. Bu son toplantıda va-zılan karar gereğince, biri «ana komisyonu», üçü «su komisyonu» olmak üzere dört ayrı kurul teş-kill edilmiştir.

Ana Komisyonun görevi ve a-dı şudur: «Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 maddelerinin geçirdi-ği safahat ve hususiyetleri ince-leme komisyonu». Bu komisyon-da Ruhi Soyer, Pehlivanhoğlu Şadi, Saadet Evren Kaçar, Seyfi Öztürk, Nihat Diler ve Rıza Polat görev almışlardır.

Ana komisyonun altında kuru-lan su komisyonlardan birincisi, «yabancı memleketlerdeki komünizm ve ağır ideolojilerle mü-cadele mevzuatı ve alınan ted-birleri inceleyecektir. Bu iş, To-paloğlu Ahmet, Talât Asal, Teveto-ğlu Fethi, Pehlivanhoğlu Şadi ve Ahmet Yıldız tarafından yapı-lacaktır.

İkinci su komisyon T.C.K. nun 141 ve 142 maddelerinin Anaya-sa muvacehesinde durumunu ince-leyecek ve objektif olarak tek-nik edip, bunların ağırlaştırılma-sının gerekçesi gerektirdiğine ka-rar verecektir. Bu işle de Reşit Üker, Rıza Polat, Seyfi Öztürk, Ahmet Yıldız, Talât Asal, Saadet Evren Kaçar, Nihat Diler ve Ru-hi Soyer uğraşacaklardır.

Üçüncü su komisyonun görevi ise daha da müthiştir. Basın sav-cılarının görevine eş bir görev görecektir. «basındaki yazıları ta-kip ve bunlar üzerinde tetkikler-de bulunacaktır. Bu işle de İsmet Kapsuz ve Reşit Üker görevlen-dirilmiştir. Komisyon, Millî Em-niyette yürü üdererek, komünist gazeteler ve yazarlar dosyala-yacaktır.

Yerli malı Mc Carthy'lerimiz, bütün bu inceleme ve tetkikat-tan sonra, parlamentoda mevcut partiler ve gruplar adına kanun teklifleri hazırlayacaklarımıza ve bunların Meclislerden geçip ka-nunlaşmasını sağlamaya çalış-acaklarını. Haklarında hayırlı ol-sun.

Bir men'i mahkeme kararı

Türkiye İşçi Partisi Genel Baş-kanı Mehmet Ali Aybar'ın imzası-yı taşıyan bir bildiriyi basmak-tan dolayı, Savaşçı Aybar ve Va-tan Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Turhan Tilkeli için meşhur 142 nci maddeye dayanarak, taktibata geç-mişti. Fakat İstanbul İkinci Sor-gu Hâkimî Muazzez Ercan, Savcı-nın görüşüne katılmadı ve men'i mahkeme kararı verdi. Kararda şöyle deniyor: «Beyanatın münde

recatı itibarıyla T.C.K. nun 142/1 maddesine muhafaza iddia edil-mişse de mazmunların sureti mü-dafaalarına ve üç ehli vukufun müştereken verdikleri 12.1.1963 ta-rihli raporlarına nazaran işbu ya-zının meşrû sosyalist propaganda-sı dışında Komünist propagandası mahiyeti arzylediğinin ilmen ka-bülü imkanı olmayıp ve bu yazı-da bahsedilen hususların matbu-atta ve parti kongrelerinde her-zaman yazılıp söylenen açık hak-katlerden bulunması ve İşçi Parti-si liderinin sosyalist fikirlerinin mevcut kanunlar dairesinde ve siyasi bir hüviyette normal ola-rak ifade etmiş olduğu mazmun-ların müdafaaların teyid eden eli-li vukufaların raporları ile anlay-lıp suç unsuru bulunmayan ve bu suretle suç teşkil etmeyen ya-zıdan dolayı C.M.U.K. nunun 197. mad. gereğince muhakemelerini-nen'ine istek veçhile 23.1.1963 ta-rihinde karar verildi.»

Cumhuriyet dâvası

Cumhuriyet'in müsabaka yazısı-la ilgili, Şadi Alkılıç ve Kayhan Sağlamer dâvası da başlamış ol-munuyor. Sağlamerin şöhretli avukatları, dâvanın esasına girmeği yerine, yazarı kendi hâline bırak-ıp, yazı işleri müdürünü kurtar-ma yoluna gittiler. Neticede, Yazı İşleri Müdürü tahliye edildi müsabaka yazarı cezaevinde kaldı.

1963'te Talâk! Selâse!

141 ve 142

Hâhiyet Fakültesi mezunu ve Trabzon İmam Hatip Okulu Öğretmeni Neşet Bilge, karısı Behiye'yi talâk se-lâse ile boşadı! Bosanme-llâmı aynen şu:

Aşağıda ad ve soyadları yazılı olan kimselerin huzu-runda Mahmut Bilge kızı Behiye Bilge'yi üç talâk ile boşadığını gösterir belge dir.

Neşet Bilge, huzurumuz-da Mahmut kızı Behiye'yi nikâhından üç talâk ile boşadığını işittim.

17.1.1963
Yakup Gürsoy
(İmza)

Benim de huzurunda Neşet Bilge nikâhı altında bulunan Mahmut kızı Behiye'yi üç talâk boşadığını din ledim.

17.1.1963
Faruk Kazan
(İmza)

Behiye ve babası Mahmut Bilge, Osmanlı devrinde ya-sayan bu öğretmeni, baka-na şikâyet ettiler.

Dâva, bazı hukukçular arasında bilimsel tartışmalara yol açtı. A-vukat Kuruluşu'nun savunduğu «Yazı İşleri Müdürünün gazetede çıkan yazıdan sorumlu olmaması-tezî, basın dâvâlarında yepyeni bir tatbikata yol açacağı için ilgi çekti. Prof. Faruk Erem'in öteden beri savunduğu, bu cezanın aşısı ligi tezi altında fikir hürriyetini artırıcı nitelikte. Yazı İşleri Mü-dürü, başkalarının yazıları ve ko-nuşmaları yüzünden hapse gitmez se, elbette çok daha rahat ve cesur çalışabilir. Sağlamerin avu-katı Kuruluşu'nu, bunu Adalet Ba-kanî iken görüp, basın kanununda gerekli değişiklikleri yapsaydı, bu gün bu güzel prensibi, büyük bir ustalık isteyen çok ince hukukî tahlillere lüzum kalmadan savun-ma bilecekti. Olmadı. Fakat cezanı şahsiyeti prensibinin, bir müsaba-ka yazısı için savunulması oldukça güç. Nitekim bazı hukukçular, müsabaka yazarının sorumlu tutu-lamayacağını ileri sürüyorlar. Zira suç, yazının gazetede yayılmasıyla tekevün ediyor. Alkılıç, bir-lerce okuyucu gibi müsabakaya katılmıştır. Bu yazıların çoğu gazete de yayınlanmamaktadır. Alkılıç'ın yazısı da, uygun görülme-yip yayınlanmasaydı, suç doğmamış olacaktı. Suç, yazının yayınlanma-sından doğuyor. Suçu doğuran ya-zınlama kararını veren ise, gazete sorumlusudur.

Hatta bir insanın uydurma isim ve uydurma adrese bir müsabakaya katılması, pekâlâ müm-kündür. Alkılıç, isterse, yazı, ne benim, ne de karımın tarafından yazılmamıştır diyebilirdi. Bu tak-dirdi ne olacaktı?

Tanımlı cezacı, eski yargıtay hâkimlerinden Zaha Arkan da, 141 ve 142 inci maddelerin ana yasaya uygun düşmediği tezini savunular arasında, Cumhuriyette çıkan iki makalesiyle katıldı. Arkan'ın incelemesi «... Anayasa ile teminat altında bulunan fikir hürriyetinin zedelenmesi lazımdır. 141 ve 142 nci maddelerin üzerine, işte bu bakımdan eğilmek bir zarurettir.» çimleleriyle son buluyor. Makalenin yayımlandığı gün ise, hukukçu olmayan Başbakan yardımcısı Alican, 141 ve 142 yi anayasaya aykırı bulmadığını açıklıyordu. Bütün statükocular gibi, Gerçekten, her türlü sosyal ıslahat fikrini, ağır ceza tehdidi altında tutan bu maddeler, ista-tükocular için bir hâzinedir. Yal-nız vuzuhsuz 141 ve 142 nci mad-delerin gölgesinde demokrasi mümkün değildir. Her türlü ıslâhat fikrini, komünistlikle suçlan-dırma oyunlarına artık son veril-melidir. Dünya başyazarı Falih Rıfkı Atay, bu durumu güzel bir şekilde ortaya koydu: «Komünist rejimî demek, işçi diktatoryası demektir. Bir sınıfı ele alacaktır. Onun zorla ve kanla bütün öteki sınıflar üzerinde egemenli-ği sağlayacaktır. Düzende boza

cu ve hukuk çiğneyici sayılarak yasak edilebilecek olan da bu yol-daki çalışmadır. Öyle olmak la-zımı gelir... Biz sözde meşrû say-dığımız sosyalizmin bütün söyle-diklerini komünist propagandası diye ele alıyoruz... Eğer sosyalizm yasak edilse, bu harekete katı-lanlar proleterya ihtilâli tertipçi lîgi ve fikirciliği yapmadıkça on-ları serbest bırakmalıyız... O hal-de ne arıyacağız? İki şey: 1 - Kızıl Blok ajanlığı 2 - Zorla sı-nıf diktatoryacıdır. Birî polisîni işi, öteki de her okuduğumuzu an-lıyanın. Şunu da söyleyelim ki proleterya diktatoryası tehlikesi ne ancak solda karşı konulabilir. Sosyal adaletçilik soldur. Bugün kü Amerikan, İngiliz, Fransız de-mokrasileri sosyal adalet bakımından soldadırlar. Sağ, salun işini kolaylaştırır.

Hele müslüman memleketin-rinde taassup ve mukaddesatçılı baskısı görüldü mü, bütün aydın-lar sola sığınır.»

141 ve 142 nci maddeleri vuzu-ha kavuşturma yolundaki demok-ratik kampanya, Tevetoğlulu ve Pehlivanhoğlulu Mc Carthy komi-syonlarına rağmen başarı sağlamak üzeredir. Nitekim Senatodaki BÜ-çe müzakerecileri sırasında, 141 ve 142 ye bakan olduğu müddetçe el-sürdürülmeyeceğini söyleyen Adale-ti Bakanı Kemal Yörük, 141 ve 142 nin vuzuha kavuşturulacağını söy-ledi.

Bakanın sözcüğü şu:
«Garip bir durum hâsıl oldu. Sosyalist temayüllü olana hemen damga vuruluyor: Komünist... Bu bakımdan Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerini, vuzuha kavuşturmak için ele alın-ak-ta bulunduğumuzu söylemek iste-rim».

Müddet Doluyor

Antidemokratik kanun hüküm-lerinin iptali için Anayasa Mahkemesine müracaat müddeti sona-ermek üzere. Bunu hatırlatmak üzere, Ankara Türk Devrim Ocakı Yönetim Kurulu adına, Başkan Yüksel Altınmer şu açıklama-yı yaptı:

«Antidemokratik yasaların iptal edilmesi için Anayasa ile, il-gili kurumlara tanınan 6 aylık süre 29 Şubat'ta bitecektir. Bu kurumlara aradan 5 aylık bir süre geçmesine rağmen antidemokratik olduğu gerekçesiyle bir tek kanun için bile iptal dâvası açılmamıştır.

Demokratik düzenin kurulması ve Anayasa'nın işler duruma getirilmesi için çaba gösterecek kurumları biz iki bölümde düşün-mekteyiz. Bunların birincisi 27 Mayıs öncesinin özelemin çeken ve 27 Mayıs'ta birlikte sona er-miş olan bir siyasi partiler, kurumlar; ikincisi 27 Mayıs kadar özdürlük savaşları yaptıklarını ileri sürerek iş başındaki hükümetle o zaman kıyasıya mücadeleye etmiş olan siyasi partiler ve kurumlar.

Birinci grupta saydıklarımızdan; sadece bir macera aradıkları ve ülkenin asıl sorunları ile il-gilenecek mevzileri olmadığı için antidemokratik yasaların kaldırıl-ması konusunda bir şey bekle-miyoruz.

Bizim esli geçen 27 Mayıs'tan önce örgütlük savaşı veren parti ve kurumların içinde buldukları korkunç sessizliktir.

Madem ki demokratik düzeni kurmak için antidemokratik yasalar olduğu gibi yürürlükte kalmakta, biz niçin peşimize takınmaz? Madem ki yurttaşlarımızın eskiden olduğu gibi işsiz, okulsuz ve aç yaşatacağıız, biz niçin heyecanlandıkınız? Madem ki Anayasayı uygulamıyacaksınız, biz «Evet» kampanyası diye dağıtma niçin koşturduunuz?

Koca bir 27 Mayıs bir tek kişi için mi yapıldı? Bütün artık bu aletimaleden. Yeter...

Bir Başbakanın hoşgörülü olduğu ile yurtta huzur sağlanamaz. Biz geleceğe güvenle bakmak istiyoruz. Biz bir ulusun kanunları hâkim kılın! Bir aşiret gibi kişilerin eveliyetin altında yaşamak onurumuzu kırıyor.

Ulus olduğumuzu bilmek ve kişilerin değil, yasaların hâkim olduğu demokratik bir ülkede yaşamak istiyoruz. Yapacağımız yapın; yapmayacağımız evleninizde dönün...

Ataklı ve arkadaşları

Tabii Senatörler adına 1963 Bütçesini tenkid eden ciddi ve çalışkan Kâmil Karavelioğlu. Ataklı'nın talihsiz çıkışının eski ihtilâlcilere maledilemeyeceğini, güzel bir şekilde ortaya koydu. Tabii senatörler, bu konuda göyle diyor: «Geçmişte şiddetle mücadelesi yapılmış ve mahkûm edilmiş antidemokratik kanunların peyderpey parlamentoya ar-

Kâmil Karavelioğlu
Sosyalizmi savundu

zedilerek değiştirilmesini beklemekteydi. Bu arada şunu belirtmek isteriz. İhtilâlciler sosyalizmin, komünizmin ne kadar karşısındaymış, toplumun fikirlerini ulu orta komünistlikle suçlamıştı ama da o kadar karşıydı. Fâkiz hürriyetimizin Anayasada yer alan sınırlar içinde mutlaka emniyete kavuşturulmasını zaruri buluruz. Kendi iktidarları zamanında en mâsum milliyetçi cereyanlara karşı duran ve bugün demir parmaklıklar gerisinden milliyetçiliği savunan görünür mukaddes istismarcılarının ihtilâle etiklerini öğrenmek şibet verici olacaktır. Ayrıca, inşayınız ki ağır cereyanlarla mücadele etmenin yolu sosyal ve ekonomik bünyemizde mevcut marazların giderilmesiyle mümkündür.

Karavelioğlu, bundan sonra Prof. Enos'un gelir dağılımı ve vergiler konusundaki ettüdünü zikrederek, vergi adaletsizliğini matematik şekilde gözler önüne serdi ve enflasyon tehlikesini hatırlattı: «Enflasyonun sınırında olduğumuzun belirtileri vardır. Üzun bir enflasyon dönemi içinde ticaret ve kipi ahlakın büyük ölçüde tahrip edildiği ve dağıtılmasının sarımsı; memleketimizde ikinci bir enflasyonun zararlarına işareti bile düşünmüyorsunuz...»

Gürsel'in vetosu

10 ve 11'inci devre milletvekillerinden yüzürcesinin Ziraat Bankasından istikbaldeki ayhklarına karşılık aldıkları 9 milyon 936 bin liralık borcun, 1963'ten sonra başlamak üzere on yıl sü-

reyle faizsiz ve masrafsız tecili ve bu arada da faiz işlememesi yonundaki kanunun, Cumburbakşanına veto edilme haberi, parlamentoda mevcut beş partinin bir kısmı senatör ve milletvekilleri arasında tam bir telaş yarattı. Hele buna bir de Meclis Başkanlığına gelen yurdum teğrafları eklenince telaş daha da arttı.

Yurdum dört bir tarafındaki Ziraat Bankasına borçlu çiftçiler, Meclise telgraf üstüne telgraf çekiyorlar ve «Madem ki milletve-nana olan borçlarımızın on yıl süre-tecili edildi ve faiz işletilmiyor, o halde bizim de daha önce on yıl süreyle tecili edilmiş olan ziraat kredisi borçlarımız için faiz işletilmesinin adiyorlardı. Bu telgraflar, Meclisteki İlan tahtalarına yapıştırılıp, milletvekilli ve senatörlere duyuruldu.

Parlamento, bir süre önce, köy-lü ve çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının on yıl süreyle tecili yolunda bir kanun kabul etmişti. Ne var ki, bu on yıllık süre içinde borçların faizi yürü-meye devam edecekti.

Eski ve yeni milletvekillerinin borçları ise, aynı şekilde on yıl süreyle tecili edilmiyor, küçük çiftçilerin borçlarına karşılık bunların bu on yıl içinde her türlü masraf ve faiz ödemek mükellefiyetleri de kaldırılmıyordu.

Kanun bu önümüzdeki günlerde Cumburbakşanı tarafından veto edilmiş olarak yeniden Millet Meclisine gelecektir. Bu kere milletvekillerinin kanun yeniden görüşülürken takınacakları tavır ve kullanacakları oylar, her şeyden önce parlamentonun ösenlenmiş ilibarnı tayin edecektir.

Din ve Sosyal Adalet

Prof. Enos'un konuşması, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Saadetin evrin'i de harekete getirdi. Evrin, elbette ki Prof. Enos'un rakamlarına itiraz edemiyor ve gelir dağılımındaki aşırı adaletsizliği teslim ediyor. Ama bu, zekât ile önlenmiş. Zekât müessesesi işler se, en yüksek ve en alçak gelir grupları arasındaki fark 100 den 40 a inermiş... Başkan Yardımcısı, hiçbir istatistik araştırmaya ve ekonomik tahille dayanmadan, bu sonuca varmış.

Yalnız bu işi biraz daha derin leştirmek lazım. Evrin'in de bu lirttiği üzere, zekât, Abbasi devrine kadar, hükümet tarafından toplanan bir cins vergiydi. Devlet bugün de 8—10 milyar lira vergi toplamaktadır. Gelgelelim, bu vergi zengin değil, fakir ödiyor. Zenginlerin, yılda 3 milyar lira vergi kaçaklığı yaptığını bir Maliye Bakanı açıklamıştı. Vergiden kaçınan parayla zekât verilirse, durum değişir mi? Suç olduğu halde kaçaklık yapan insanlar, gönlü lü zekât içinde bahışten öteye gideler mi? Elbette gitmezler. O halde gelir dağılımındaki adalet sızıldan şikâyet eden Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı, vergi kaçaklığına karşı koymak, mutlu aaznlığın vergi yükünün artırılmasın, fakirlerin vergi yükünün azaltılmasını savunmalı.

Diyanet Başkanlığı makamının ciddiyetine bu yakışır.

Rusyadan yardım!

Geçen hafta içerisinde Amerikanın söhretli New York Herald Tribune gazetesinde yayınlanan «Türkiye Rusya'dan yardım isteyecek» başlıklı makale Ankarada hükümet çevrelerinde telaşa sebebiyet verdi.

Makale sadece Herald Tribune'de kalsa belki kimsenin dikkatini çekmeyecekti. Ancak İstanbul'un büyük gazeteleri birinci sayfa-larında büyük başlıklarla yazdığı; iktibas edince, yazındaki fikir Türk halkı efkârına nakledilmiş oldu. Makalenin yıllardanberi Ankarada ikamet eden, Türkiye'yi bilen yazar Türkiye'deki Jöpitier füzelerinin kaldırılmasından sonra artık Türkiye'ye başka füze verilmeyeceğini belirterek «Polaris füzeleri Türkiye'nin sahip olmadığı ipteki denizaltılara yerleştirilecektir.» demekle ve «Türkiye polaris füzelerine sahip olcaz» demenin, sadece savaş vuku-

kuunda Amerikan denizaltılarının Türkiye'yi koruyacağına ifade etmenin daha kibaresi olduğunu söylemektedir. Bu Türk hükümetinin yetkililerine ifade edilen görüşe hiç uymayan açıklama-ndan sonra yazarın Mayıs ayında Rusya'ya gidecek Türk parlamento heyetinin Türk kalkınma planının tatbikatı için iktisadi yardım isteyeceği hususunu eklemi-ş memnuniyetsizliğe sebep oldu. Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, «Tamamiyle yalan. Uyduruyorlar» diye kesin bir ifade kullanırken, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, bunu «Üzerinde tevakkufu dahi gerektirme-

yeceks bir yazı olarak vasiflan-dırıldı. Rusyanın Ankara Büyükelçisi Nikita Riçov ise parlamento heyetinin Rusya'ya davetinin geçen yılın Eylül ayı içinde yapıldığını hatırlatıp, meselenen ne Kuba krizi ile, ne de Türkiye'deki füzelerin kalkması ile ilgili olmadığını söylüyordu.

Aynı günlerde Fransız gazeteleri, General De Gaulle'un ikinci Kıs Yaltasdan korktuğunu, «iki Kıs arasında yeni yakınlaşma, anlaşma ve paylaşmaların vukubul-masını muhtemel gördüğünü nakle-diyorlardı.

Gene aynı günlerde Dışişleri Bakanını ziyaret eden İtalyan

Ankara Büyük Elçisi, İtalyan-Türkiyenin kalkınmasına ancak 10 milyon Dolarlık kredi ile kullanılacağını, bu kredinin 6—7 yıllık vade ile ve yüzde 7.5 faizle verilebileceğini bildiriyor. Bu faizsizlik beklenmemesi söylüyordu.

Almanyanın dönem Ticaret Bakanı Mühlis Ete ise, İktisat Bakanı Erhard tarafından kabul edil-memenin sağkınılığı içerisinde «Alman yardım artırılır» mite sorusuna en iyimserleri bile üme lendirmeyecek, uzun cümlelerde kurulu cevaplar veriyordu. Şimdi ümitler, Konsorsiyumun yeni başkanı Von Mangoldt'tadır.

C.H.P. VE KOALİSYON

Geçen hafta İnönü'nün başkanlık ettiği İkinci Koalisyon hükümeti ciddi bir kriz geçirdi. CHP, nin Grup toplantısında, taraflarımızdan önceden hazırlanmış 15 imza ile başkanlığa verilen «Koalisyon Protokolunu Yeniden Gözden Geçirme» isteğinde bulunan önerge üzerine, Başbakan İnönü de söz alıp kısa bir konuşma yaptı. Başbakan'ın bu konuşması üzerine karma hükümette ortak partilerden YTP, nin lideri, ertesi günü, basına yeni bir açıklama yapmak zorunda kaldı.

Koalisyon protokolü, geçen Temmuz ayında, Türkiye'de, birbirlerinin temel siyasi gelenecekleri, kuruluşları, felsefeleri ve kişilikleri yönünden çok farklı olan üç partinin ortak hükümet kurmasını mümkün kılan bir siyasal belgedir.

Bu belgede siyasi, ekonomik ve toplumsal bazı meselelerde, yapılan tartışmalar sonuçları «ortak değerler» olarak ifade edilmiştir. Bu protokolü o-naylayan siyasi partilerden birisi de CHP, dir. Kabal çizgileri ile ele alınca bu protokolün özeti şöyledir:

1. Siyasi tutum: Her üç parti, Türkiye'de demokratik nizamın korunması için, bugünkü parlamento içinde bulunma ve hâsleri, programları ve seçmenlere taahhütleri aynı da olan, bir karma hükümet kurmanın gerekliliğine inanmışlardır. Demokratik düzen, her şeyden önce parlamentonun ayakta kalmasıyla sağlanacaktır. Onun için, bazı fedakârlıklar yapmak şarttır. YTP, ve CKMP, için 27 Mayıs sonu suçlarının «afı» önem taşıyan bir siyasi yatırım konusunu idli CHP, için böyle bir endişe yoktur. Aksine, kendisine oy vermış vatandaşlar, bir siyasi affa hazır, istekli ve taraflar değillerdir. Buna rağmen, CHP, bir siyasi affı ilke olarak kabul ve makul ölçüler içinde yapılımasını taahhüt etmeye razı oldu. YTP, ve CKMP de «Top çeküm siyasi af» sloganlarını değiştirerek, kısmi af konusunda karar kıldılar. Partilerin ilk anaistik leri konulardan birisi olması bakımından protokolü da siyasi af yer bulmuştur. Yoksa, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlar bakımından, en önemli değil, belki de en önemsiz meselesi sayılmak gerekirdi. Çünkü, 17 yıllık demokrasi denemesinin tahrip ettiği pek çok değer hükümetin düzenlemesi ve bir hukuk ve sosyal adalet devletinin kurulması gibi çok daha önemli millî meseleler çözüm beklemekteydi.

2. Sosyal tutum: Karma hükümette ortaklık eden üç parti, programları ölçüsünde birbirini düşünürler, sosyal siyaset bakımından da birbirinden mesafeli idli. CKMP için eskidenberi söylenegelen hüküm geleneği oluşudur. Din konusunda daha çok taviz ve istisnalar olduğu söylenen bu partinin yanında, YTP, daha terakkici görünüyordu. YTP, nin din konusunda daha liberal olmasını bir sebebi de seçimlerde kuvvetli oy topladığı bölgelerin özelliğinden geliyordu. CHP, ise Atatürk tarafından kurulan, ilkeleri belli, 10 yıllık muhalefet döneminde fikirlerini vatandaşda duyurabilmiş bir eski parti olarak tanınmakta idi. «Sokaktaki adam» için ve zaruri olarak düşünülünce karma hükümet kanatları arasındaki sosyal siyasete esas teşkil eden temel görüşler böyle özetlenebilecekti. Uygulama ve izlenen politika v parlamento içinde partileri temsil eden kişilerin durumları incele-nince nazari ölçülerin pek de yerinde olmadığı görülecektir. Her üç partide de aşırı sağ mensup rnkçuların, immetlerinin, faşistlerin bulunduğu görülmektedir. Gene her üç partide sosyal adaletçisinden sosyalistine kadar değişik nüanslarda görüş sahipleri yer almıştı. Bu yüzden, sosyal siyaset konusunda, temeldeki ayrılıklara rağmen, Meclis Grupları bakımından anlaşmayı güçleştirecek meseleler çıkmamıştır.

3. Ekonomik tutum: Üç parti, programları ve «Sokaktaki adamın kafasındaki izlenimleri» bakımından iki grupta toplanıyordu. CHP, kesin olarak Devletçi biliyordu. YTP, daha açık, CKMP bulanık olmakla beraber liberal - kapitalist ekonomik düzenin sözcülüğünü ediyordu. Fakat, gerçekte her

üç parti de Adam Smith kadar «özel teşebbüscü» ve 1934 CHP programındaki kadar devletçi kimseler aşağı yukarı aynı oranda mevcut idiler. Bu bakımdan, ekonomik konulardaki görüş farklılıkları tartışmaya sebep olabilecek iken, Devlet Plânlama teşkilâtının hazırladığı plan ve bu planın temel sayılan «Temel hedefler ve strateji» adlı belge ortak görüş zemini olarak kabul edildi. Karma ekonomiyi koalisyon hükümetinin ekonomik felsefesi olarak görüyoruz. Ashında, bu durum CHP bakımından «Devletçilik ilkesinden oldukça büyük bir fedakârlık yapılması demekti. Fakat bir hükümetin kurulması için, İnönü'nün deyimliyle «temel ilkeler muhafaza edilmek şartıyla, siyasi huzuru tesis etmek, siyaset adamının vazifesidir», diye düşünmek gerekmiştir. YTP ve CKMP de birazcık sağdan ortaya tevaccüh etmiş sayılacaktır.

Geçen haftaki krizin sebepleri arasında bu üç bölümdeki tutum etkisi ne oranda olmuştur? Okandıysanız ki CHP liderinin konuşmasında kullanıldığı cümleler bu sorunun cevaplandırılmasında faydalı ipucu olacaktır. İnönü kısa konuşmasında, sadece «koalisyon protokolünün ihlâl edildiğinden söz etmiş ve bunu daha açık olarak şu konu ile ilgilendirmiştir: «Ortak partiler arasında siyasi af konusunda bir yarış başlamıştır. Hem protokole bağlı sayılmak, hem de genel siyasi affı savunmak samimiyete sığmaz. Görülüyor ki İnönü, Koalisyon protokolünün ihlâl edilmesi meselesini yalnız bir noktada göstermeyi tercih etmiştir. Oysa ki YTP, lideri, çeşitli kongre ve toplantılarda, ekonomik görüşler bakımından, özellikle, kalkınma planının münâladırılması konusunda protokole aykırı konuşmalar yapmıştır. Kalkınmanın sadece özel teşebbüsü desteklemekle mümkün olduğunu, plânda bunun öngörüldüğünü, YTP nin ekonomik görüşlerinin plânın hazırlanmasında dikkate alınmadığını belirten konuşmaları yapmıştır. Bu görüş YTP nin özel görüşü olabilir. Tıpkı CHP nin resmi görüşünün de daha çok devletçilik oluşt gibi. Fakat ortak hükümetin bir eseri olarak parlamentodan geçen plân ve plânın muhtevası hakkında izah ta bulunurken, bir parti görüşü dışında bulunmak gerekirdi. Alıcın sık sık «toplan siyasi affın zamanı gelmiştir» diyerek oy kaynağı bakımından kendisine rakip saydığı AP, ile tavia yarış yapmak hevesine düşmüştür. Sosyal politika bakımından, YTP nin parlamentoda çoğunluğa reformist görünme mektedir. Bazı Bakanları açıkça DP, partizanlığı taktikli yapmaktadır. Bunlar da protokoldaki bulunan «tarafsız idare» ilkelerine aykırıydı. CKMP siyasi af konusundaki büyük yarışa katılmamakla birlikte, Meclis Genel Kurulu ve komisyonlarda, AP sloganlarını tekrarlayan üyelerine herhangi bir disiplin kurulumu hatırlatmamıştır. 1954 seçimlerinden sonra cezalandırılan Kirsehirin akıbetine uğrayan Abma kazasını kaldırması için İnönüden gelen bir teklif, CKMP, iler tarafından da desteklenmiştir. Bu partinin bir başkanı ile CHP, nin İçişleri Bakanı arasında da sert çatışmalar olmuştur.

Koalisyon protokolünün üç bölümünde CHP - YTP ayrılığı daha çok siyasi ve ekonomik tutumlardaki farklılıklardan, CHP - CKMP ayrılığı da sosyal siyaset görüşündeki farklılıklardan beslenmiştir, denebilir.

Görülüyor ki zahiri ve resmi işbirliği belgeleri ve davranışlarına rağmen, hükümetlere katılan siyasi kuruluşların sığatli ve devamlı, istikrarlı çalışmaya yapabilmesi için, sosyal, ekonomik ve siyasi tutumlarında aşgari ortak doğrultuların bulunmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Aynı zaruret, hattâ, aynı partinin sığatli, istikrarlı ve halk kitlelerine hizmet metodları bakımından da bahis konusudur. Bu yüzden ele alınca, mevcut kuruluşlarda daha çok durumlara, aydınlaşma çıkışı oluşumlarına ihtiyaç vardır. Türkiye'nin demokratik düzeni koruyabilmesi için, siyasi partilerin kendi içlerinde de ortak doğrultular kurmasının şart olduğu göttikçe belirginleşen bir siyasal gerçektir. Bu anlayış aşamasma geleneyen partiler, ister yalnız başlarına, isterse koalisyonlar halinde, iktidarda uzun müddet kalamayacaklardır.

M. Şükrü Koç

(C.H.P. Aydın Milletvekili)

Prof. Enos'un konuşması

Amerikan Yardım Teşkilatı (A. I.D.) tarafından Türkiye'ye getirilen Prof. Enos, Sosyalist Kültür Derneğinde ilgi ile izlenen bir konuşma yaptı. Dinleyicilerden Çalışma Bakanı Ecevit, Prof. Enos'un konuşmasından sonra, «Duruşumun bu kadar kötü olduğunu biliyordum» diyerek, özünü belirtiyordu.

Prof. Enos'un vardığı sonuçlar şunlar:

1) Türkiye'de gelirler arasında da çok büyük farklar var. Nüfusun yüzde 71'i, toplam gelirin ancak beşte birini alıyor. Halbuki nüfusun yüzde 1,5'ini teşkil eden yüksek gelirli sınıf, milli gelirin üçte birine el koyuyor.

2) Kalkınma Planı devresinde, sosyal gruplar arasındaki kötü gelir dağılışı kendiliğinden düzelmeyecektir. Bu kötü dağılışı düzeltmek, vergi sistemine düşer.

Halbuki tasarlanan vergi de eşitsizlikleri, bozuk gelir dağılımını daha da kötüleştirir. Bu tasarılar, yüksek gelirli mülteşebbis sınıfının vergi yükünü yüzde 3 azaltacak, buna karşılık, şehir proletaryasının, yani üçte

Prof. Enos
Uyanan Amerika

rinin vergi yükünü yüzde 1, memurların vergi yükünü yüzde 0,77 artıracaktır! Tarımdan tasarlanan 100 milyon lira vergi alınsa bile, bu vergi, yüksek gelirli tarım grubunun vergi yükünü ancak yüzde 1 arasında yükseltecektir. Bu durumda, planın başarıya ulaşabileceğini söylemek çok güçtür.

4) Ben bir doktor gibi hasta kişi teşhis koymakla yetindim. Tedavi metodları konusunda bir şey söylemiyorum. Bunu Türk uzmanlarının yapması lazım.

Dinleyiciler bundan sonra, Prof. Enos'a sorular yönelttiler. İlk soruyu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Kemal Kurdaş sordu. Eski Maliye Bakanı, her saptanın vergiler ödenmeden önceki duruma göre yapıldığını belirterek, vergiler çıktıktan sonra durumun ne hâle geldiğini öğrenmek istedi. Prof. Enos, bunu aşağıdaki tabloyu göstererek cevaplandırdı. Her gruptaki fertlerin vergiden önce ve sonraki ortalama gelirini gösteren tablo şu:

Prof. Enos'un konferansının dinleyicileri
Gerçeklere ilgi

Prof. bu tabloya dayanarak, 4. ve 5. nci gruplardaki ücretlilerin mütevası gelirlerinin hemen hemen üçte birini vergi olarak ödediklerini, yüksek tarım gelir grubunun çok az vergi verdiğini ortaya koydu. Çok yüksek gelirli mülteşebbis grup ise, yüksek gelire rağmen nispet itibarıyla, ücretlilerle aynı vergiyi ödüyordu. Kısaca Türk Vergi sistemi pek az müterakki idi.

Bundan sonra, Yüksek Mürakabe Heyeti uzmanlarından Hilmi Özgen, nüfusun yüzde 2'sinin, milli gelirin yüzde 38'ini aldığını belirterek, gelirin bu yüzde 2 arasında nasıl dağıldığını sordu. Prof. Enos, bu dağılışı hakkında yeterli bilgisi bulunmadığını, mülteşebbis sınıfının ortalama geliri 155 bin lira olduğuna göre, en çok rastlanan gelirin 100 bin lira civarında tahmin edilebileceğini, bu grupta milyonerin de bulunması dolayısıyla, ortalamanın 135 bine yükseldiğini söyledi.

Son soruyu C.H.P. Hatay Milletvekili Sırrı Hocaoğlu ile Tabii Senatör Suphi Karaman sordular. Hocaoğlu, başka memleketlerde gelir dağılışı durumunu öğrenmek istiyordu. Suphi Karaman da, Birinci Grup = 1 sayılırsa, Üçüncü grubun geliri nin bunun 37, altıncı grubun geliri nin ise 127 misli olduğunu belirttikten, Batıdaki durumu soruyordu. Prof. Enos, bu sorulara üzerinde uzun uzun düşünmemiz gereken şu cevabı verdi: «Gelir dağılımı çok kötü olan memleketlerde, gelir dağılımı ile ilgili bilgi yoktur. Bir memlekette gelir ne kadar kötü dağılmışsa, bilgi bulunmak da o kadar zorlaşmaktadır. Meselâ Şili, Saudi Arabistan, İran gibi memleketlerde bu konu ile ilgili bilgi mevcut değildir.

Hakkında bilgi olan memleketler arasında en kötü durum Türkiye'dir. Ortalama gelirin 3 ilâ 4 mislini kazananlar yüksek gelirli sınıf sayılırsa ve Türkiye için

	Vergiden Önce	Vergiden sonra
1. Düşük Tarım geliri grubu:	1090 T.L.	1010 T.L.
2. Orta Tarım geliri grubu :	8310 T.L.	7410 T.L.
3. Yüksek Tarım geliri grubu :	45.690 T.L.	35.420 T.L.
4. İşçi ve müstahdem grubu :	3.400 T.L.	4.010 T.L.
5. Memur grubu :	9.750 T.L.	7010 T.L.
6. Mülteşebbis grubu :	135.000 T.L.	102.500 T.L.

6, 7 misli esas alırsa, şu tablo ortaya çıkar:

	% 7	% 4
A.B.D.	% 3,2	% 1,5-2
İngiltere	% 4,2	% 3
Seylân	% 32	% 30

Tablo korkunçtur: Amerika da, yüksek gelir grubu, milli gelirin ancak 7'sini almaktadır. Amerikada işleyen bir müterakki vergi sistemi bulunduğu için, bu çarpan vergiler çıkınca yüzde 4'e düşmektedir.

İngilterede mutlu azınlık millî gelirin sadece yüzde 1,5 ilâ 2

sini, sosyalizme yönelmiş Seylân da ise yüzde 3'ünü almaktadır. Türkiye'de ise bu oran, vergiden önce yüzde 32, vergiden sonra yüzde 30'dur!

Konferans, bu noktada son buldu. Dinleyiciler bu adaletsizlik tablosunun ezici ağırlığı altında, Sosyalist Kültür Derneği Merkezinden ayrıldılar.

Yeni vergi tasarılarıyla, mutlu azınlığa yeni tavizler sağlanan ve fakirlerin tahammül edilmez vergi yükünü daha da ağırlaştırılan politikalar ise, hâlâ fütursuzca sosyal adaletten konuşabilmektedir!

Vergi reformu adı altında 27 Mayıs ileri hareketine bir darbe daha vuruldu

YENİ VERGİ TASARILARI

Reform terini kullanıldığı konuya göre anlam kazanır: Vergilerde reform denince, vergi işlerini rasyonalle eden, vergi kaçakçılıklarını önleyen, vergilerin sosyal adalet kurallarına göre yasadışı dağılımı sağlayan ve nihayet vergi politikasını, toplum kalkınması amaçlarına yönelten ileri davranışlar hatıra gelir. Kâpi

talist dediğimiz medeni ülkelerde de, vergi reformundan bu saydıklarımız anlaşılır ve uygulanır.

Son defa, vergi oranlarında ve tarifesinde yapılan ve henüz kullanılmamış bulunan değişiklik, reform anlamının tam tersi yönünden yapıldığı, aşağıdaki mukayeselerle açıkça anlaşılabilir:

27 MAYISÇILARIN TARİFESİ		YENİ TEKLİF EDİLEN TARİFE		
GELİR DİLİMLERİ	YÜZDE	GELİR DİLİMLERİ	YÜZDE	
İlk	2.500,—	10	10	
Sonradan gelen	7.500	20	15	
Sonradan gelen	15.000	30	20	
Sonradan gelen	30.000	40	25	
Sonradan gelen	70.000	50	35	
Sonradan gelen	157.500	60	45	
Sonradan gelen	217.500	70	55	
500.000 ve daha fazlası	80	60	60	
		Sonradan gelen	225.000	65
		Sonradan gelen	295.000	68
		1 milyondan fazlası	60	60

Genel bir bakışla dahi, yeni tarifemin tertip tarzında ve oranlardaki intizamsızlık hemen gözle çarpılmaktadır.

Tarifeleri sosyal adalet yönünden inceleyerek şu neticeyi elde ederiz: Geçim indirimleri hariç, yılda 5.000,— lira kazanan bir fikir ve beden emekçisi, yeni tarifeye göre yılda gelirin % 2,50 oranında sadece, 125,— lira daha az vergi ödiyecektir. Günde ancak 30 kuruş tutan bu farkı, yalnız sigaraya yapılan zam yok etmeğe yeter de artar bile. Öte yandan, emekten daha çok kapital kazancına dayanan, milyonerlere başlıca nan farka alt bir misal verelim: Emekçinin yüz misli ile yılda 500.000,— lira gelir sağlayan, bir mükellef, yeni tarifeye göre, yılda gelirinin % 672 oranında, 33.625,— lira daha az vergi ödiyecektir. Bu mükellef tekel maddelerine yapılan zamdan ve dolayısıyla enflasyonun tesirlerinden za-

rar değil fayda bile görecektir. Hele, dar gelirli mükelleflere uygulanan orana nazaran misaldeki zengin mükellefe, daha yüksek bir oran 0-1 yılda tam 21.125,— lira daha fazla bir baştaşa bulunması bilhassa dikkate değer görülmektedir.

Uygulanacak oranların genel hatlarını çizerek bu misallerden de anlaşılacağı üzere, yeni tarifeler ile toplum değil, bir azınlık sınıfın hasattan korunulduğu münaakaşa götürmez bir gerçektir. Bu sebeple başlangıçta da açıklandığı üzere, yeni tarifeye bir vergi reformu sayılamaz. Olsa olsa ancak 27 Mayıs ileri hareketlerini durdurarak toplum yatırım ve harcamalarını kısarak, böylece toplum kalkınmasını zedeleyen geri düşünce davranışların başka bir görünüşü sayılabilir.

Lütfi KILICÇÖTE

200 yıldır neden bocalıyoruz?

VI - MEŞRUTİYETTE TOPLUMSAL REFORM ŞANSI NASIL KAÇIRILDI?

Tıpkı 27 Mayıs gibi

İktidar idaresi altmış yıllarca uğraşan aydınların, geçmiş reformlar hakkındaki hazırlıklarına o idare düşünce daha çok meydana çıktı. Tıpkı 27 Mayıs devriminden sonra olduğu gibi, diller çözülmüş herkes istediğini söylemeye başlayınca herma bir fikir dermanı akmağa başladı.

Hayret! 27 Mayıs'tan sonra olduğu gibi gericiler biraz sükut edeceklarına şimdi daha yüksek perdeden konuşuyorlardı. Yalnız rol sahipleri ve makayları değişmişti. Memlekette eski gericilerin yerini almağa hevesli meğer ne kadar dublörleri varmış. Devrim sanki onlar için yapılmıştı. Şimdi hepsi meşrutiyeti, anayasacı idi. Hepsini bir ağızdan bütün kabahatli Abdülhamit'e yükliyordu. Müslümanlıkta zaten meşrutiyet rejiminden başka rejim olamazdı. Meşrutiyetin, İslam'ın her tem uygulanması demek olduğunu ayet ve hadislerle isbat ediyorlardı. Meşrutiyet, Anayasa gereğince devletin resmi dinini polis kuvvetiyle uygulama rejimi demektir.

Gerçekte bunların meşrutiyet'ten anladıkları şey eskilerin «meşveret usulü» dedikleri şeydi; yani hükümdarın ulemaya danışması, özellikle hükümdar kanunlarının şeriatı uyguladığını sağlanması usulü idi. Kanun-u Esasî'den sonra bu usul mazhabe karıştı; fakat bunun kabahatli Abdülhamit'e değildi. Kendisine hem anayasasını, hem şeriatın uygulanması yüklenmişti. İkisinin bir arada gidemeyeceğini kuvvetli zekâsı ile bildiğinden, ulemayı da lejislâtorleri de bir tarafa itin herşeyi kendi idare etmeğe başlamıştı. Sanki memleket idare etmesini ulema ondan daha iyi mi bilecekti? Zaten Kanun-u Esasî dikkatle incelenirse görülür ki ona bu imkânı sağlayan da gene bu anayasa idi. İşte, modern gericiler padişahu Rus harbinin saraydan idare etmeğe kalkarak herşeyi çorbaya çevirmesinden, imtiyazlarla memleketi yabancı sermaye nüfuz bölgelerine ayırtmasından, gelirleri ekonomik kalkınmaya yarayan işlere yatırmamasından değil de ulema ile «meşveret» etmemesinden suçlandırıyordular (sorumlu devlet adamlarını asil suçlu oldukları işlemlerden değil de su götürür yani olan noktalardan suçlamak bizim siyasi hayatımızın özelliklerinden olsa gerek). Bunların şimdi yeni rejimden istedikleri «meşveret usulü»nü uygulamaması idi. Millet meclisinin teşri (yasama) yetkisi olamazdı; «teşri» demek «şer'i» koymak demektir; bu ise Allaha ve Peygambere mahsustur; insanların teşri etmesi, hâşâ, şirk demektir. Meşrutiyetin ya pacağı sey ancak ulemanın şeriatı uyguladığını onaylayacağı hükümleri uygulamaktı.

Yapılacak en önemli, en acele reform buydu işte. Bunun dışında daha pek çok reformlara ihtiyaç vardı ama bunlar hep bu ana reforma göre yapılacak. Meselâ, kadın tâi fesi Meşihatın uygulayacağı bir kışe ile sokağa çıkacak, böylece Meşrutiyette farz olan «hürriyet» uygulanmış olacaktı. Birçok bid'atler devlet tarafından yasak edilecekti; devletin resmi dini icabı bu, devletin bir ödevi idi. Abdülhamit zamanında sıradan bir edmi ders-i âmi iken Meşrutiyette parlayan ve kuvvetli bir «dergi» yayınlayacak kadar para bulan, Mütareke'de daha da yükselip şey bul-islâm olan Mustafa Sabri (ki gericilikte kimse onun kabına erişememiştir), «Avrupadan bir iki faydalı şey almak pahasına» ortabığı sayısız bid'at kapladığını seri halde makalelerle anlatıyordu. Bunların birinde insan sureti (yani fotoğrafı) çekmenin ha-

ram olduğunu yazdığı sırada, Güzel San'atlar Akademisinde öğrencilerin canlı çıplak kadın modele bakarak resim ve heykel yapmalarına ilk defa olarak müsaade edildiğini öğrendiği zaman hocanın leryadı bir uluma haline gelmişti. Gerçekten, reforma muhtaç ne kadar işlerimiz vardı.

Âlem yine ol âlem!

O zaman da devrimi yapanları subaylardı. Fakat, onların dışındaki aydınlar ve politikacılar çok geçmeden onların aktif hocaları durumuna geçtiler ve daha sonra da büsbütün liste çıktılar. Devletin önemli yerlerinde Abdülhamit devriminden kalma aksakallı salhurdeler bulunuyordu; azgın politikacıları ancak bunların koalisyöncü otoriteleri zapt edebiliyordu. Bunlara göre ancak Avrupa'dan medet umulabilirdi. Devrim yüzünden sakır, Avrupa'lıları kuşkulandırmamak idi. Batının düşman olduğu şey istibdatı. Şimdi hürriyet gelince Batı elini uzatacağı (o zamanın «demokrasisi» yerine, sihirli kelimesi hürriyet-i), Avrupanın istediği liberal «açık» rejimin geldiğini onlara isbat ederek, dış yardıma başvurmak lazımdı. Yeni borçlanmalarla maliyeyi ayakta tutmak, geriye kalan da özel teşebbüs (o zamanki «teşebbüs-i şahsî» yi) yaratmak idi. Zamanın parlak iktisatçısı Cavit bey: «şüphesiz bizim de özel teşebbüslere girmemiş şart; ancak hiç bir geri kalmış memleket dış yardım almadan kalkınamaz; büyük yatırımlar için dış yardıma ve yabancı sermayeye mutlaka muhtaçtır; tarih bunu isbat etmiştir» diyordu.

(Okuyucuya not: Bugünkü daha arı ve kısa olan dilimize çevirip verdiğim bu sözleri, o zamanın dilinin başka türlü olduğuna bakarak, uydurduğum sanılmaması; ilgileneceğiniz olursa bu ve bunun gibi naklettığım yerli, yabancı sözleri kaynaklarını veririz).

Demek ki, daha sonraları Maliye Bakanı olan bu iktisatçı Tanzimat ve Abdülhamit de

virlerinin yarattığı, uğruna bir devrim yapılan durumu tabii buluyor, hattâ onu geri kalmış bir memleket halinden çıkarmanın zarurî bir yolu olarak görüyordu. Bu kanı, o zaman çok yaygın olduğu için ve zamanın meselelerine de yakından ilgisiz olduğu için, gene bu bakımdan Tanzimat devri için yaptığımız gibi, bu devrin şartları üzerinde de biraz durmamız gerekecek.

Gerî kalmış bir memleketin kalkınıp gelişmesi dış yardım ve yabancı sermaye sağlar mı; sağlarsa ne şekilde ve ne anlamda sağlar? Bugün geri kalmış memleketlerin kalkınma yolları üzerinde fikir yürüten bir kısım Amerikalı ve Avrupalı iktisatçıların kalkınma ve gelişme teorileri bu suale önceden müsbet cevap veriş temeline dayandığı için bunun zamanımız için de önemli vardır.

Gerî kalmış bir memleketin Batı'dan borç ve sermaye yatırımı şeklinde yardım sağlanmasından maksat ulusal ekonominin ve rim ve gelir seviyesini yükseltmek için tarım, endüstri, ticaret alanlarında birikmiş, hazır sermaye yatırımları yaparak bu ekonomiyi canlandırmak, harekete getirmektir. Fakat böyle bir memleketin toplumsal yapısında bu ameliyeye engel olan şartların reformlarla ıslah edilmesi yapılacaktır. Tanzimat devrinin Batı yardımına dönüşünün tarihi bunu isbat etti. Tanzimatta borçlanma siyaseti altında ekonomik kalkınmayı finanse etme düşüncesiyle başladığı halde devletin ve hükümdarın masraflarına, silâhlara ve donanmaya, ve bir takım karışık işlerle (padişah Abdülaziz de dahil olmak üzere) bir takım şahısların meşru olmayan servetler edinmelerine gitti. İkinci safhada, ulusal üretim ve gelirin artmaması yüzünden önceki borçların faiz tediyesine ve sermaye iflasına harcanmaya başladı. Reformlar yapılmamakla bundan kaçınıldığı sanılırken, alacaklı Avrupa'nın baskısıyla reform

lar oldu ve bunlar ulusal ekonominin kalkınmasını gerçekleştirecek reformlar şeklinde olmadı. Ekonomik kalkınma bakımından hiç değişmemiş olan toplumsal şartlar içinde, Türkiye ekonomisinin ödeyemeyeceği miktarlarda borç birikti. Önceki bir yazıda anlattığımız ilk buhranın patlak verdiği 1875 te 200 milyon altın Siterlin yani bugünkü para ile 880 milyon dolar veya 8 milyar lira borç hasıl olmuştu. Bu noktayı inceleyen bir Amerikalı yazar: «20 yıl gibi bir süre içinde Türkiye'nin 200 milyon altın Siterline varan bir dış borcu olması ve bunu eldeki önemli kaynaklarda borçla mütenasip bir geliştirme yapmadan bu kadara çıkarması akıllı alacağı bir şey değildir» diyor ve daha sonra da Türkiye'nin, arada şu kadar devrim, şu kadar kâfîlik, şu kadar harp geçtiği halde bu borcu ödemiş olmasına büsbütün şaşırıyor.

Meşrutiyetin ilânında her kûmet sözde kendi ves Umumiyyeye yazdığı tezlî jimin liberal bir rejim du duyurulmasını istiyor. L venin basında buluş. S bir raporunda şöyle r: Türk köylüsünün hürî masından ve müessif trin sından korkuluvordunca devrim olmadığı te ed. Diiyunu Umumive lü görmeden tehlikeyi t!..

Cavit Bey: «Mullaka yabancı sermaye»

İlk tehlike çanı çaldığı zaman, zar-zamanın bir reform yapma yoluna gidilir gibi oldu ama fakat önceki bir yazıda kısaca anlattığımız gibi, curcuna içinde bu, bir anayasa yapmaktan vaması, milletin mukadderatını padişahın eline de rejim ha temelli bir şekilde teslim etmekten ibareti halk kaldı. Biraz sonra, bildiğimiz gibi İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya ve Hollanda'dan mürekkep bir konsorsiyum Türklere Laynaklarının idaresini Düyun-u Umumiyye yill denen Genel Borçlar rejimine tevdi etti. (Asyan Pa lında, daha Berlin konferansında Batı dev İdar letleri uluslararası bir mali komisyon kurubak rep Türkiye'nin mali şartlarının kontrolunu sonra bu komisyona verilmesini teklif etmişler; bundan kat Türkiye bunu reddetmiş. Bunun üzer ne Batı devletleri Türkiyeye herhangi borç ve kredi verilmesini durdurarak Abdülhamit'in di üç yıl kıvrandırdıktan sonra 1881 de tem de im olmağa mecbur ettiler. Haysiyet kurtaraz di ci bir çözüm yolu olarak uluslararası malinin i komisyon yerine devletle özel sermaye temermaye silcilerinin müşterek bir idaresi şeklinde G ulerim rel Borçlar İdaresi kuruldu. Sèvre muahed sinde bu uluslararası mali komisyonun te ert ba rar dirildiğini heride göreceğiz).

Genel Borçlar İdaresinin kurulması, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını üstün bilge

Kendilerine
devlet adamı
denen kişilere: II

I - Politika Nedir?

II - Kalpazanlar Demokrasisi Nedir?

Politikanın ne olduğu veya sınırları üzerinde tarih boyunca bazı değişimler olmuştur. Aristoya göre politika, bütün vatandaşları ilgilendiren problemleri kavrar. Eski Greklerin «Site devletinde halka ait münakaşalı bir problem ortaya çıktığında o problemin halledilmesi için bir karar alma icap ettiğinde yapılan faaliyetin kendisi politik faaliyet olarak kabul edilirdi. O devrin site - devletinde henüz özel ile kamu ayırımı belirlenmemiş olmakla beraber, Harvard Prof. H.J. Spiro'nun da söylediği gibi, eski Greklerin bu tarifi bugün için de doğru kabul edilir. Yani halkla ilgili bir konuda ortaya çıkmış münakaşalı problem politiktir; ve onu halletmek için alınacak karar da politik bir karardır. Halka ait politik problemin ortaya çıkması, onun halli için karar alma bir vetire (process) içinde olur. Vetireye giren bütün faaliyetin ortak sıfatı politiktir. Bu noktada karar alma vetiresine nelerin girdiğini anlamamız gerekir. Kanaatimce bunun açıklık kazanması, halen Türkiye'de demokrasi adına, bazılarınınca samimiyetle, bazılarınınca da kasıtlı olarak oynanan oyunların teşhisine yardımcı edecektir. Bunu yaparken gerçek demokrasilerde, gerçekte neyin politik olduğunu göstermeye çalışacağım. Sonra da Türkiye ile kısa bir mukayeseyi sular şeklinde yapacağım.

A - Karar alma mekanizması

Basitlik için evvelâ «karar alınmanın yapısı» (strüktürü) ile, o yapı içinde, ne-ticede karar hâline gelecek «politik ham maddeyi birbirinden ayırmak doğru olur. Sonra bazı hallerde her ikisinin ayrılabileceğine de işaret edeceğim ki, bu politik sistem değişimi ile ilgilidir. Politik karar alma yapısı: Buna, alınacak kararların muhteva ve sınırları tayinde çatıyı teşkil eden Anayasa dahildir. Anayasaya uygun diğer kanunlar veya kaideler çatıyı teferruatlandıran yapı parçalarıdır. Bu yapı içinde, kararın alınmasında nihai faaliyet devletin esas fonksiyonudur. Bu fonksiyonu devlet yaparken kullandığı otoritesinin kaynağı ise, problemleri halledecek kararların alınışında, sonuçta halkın çoğunluğunun mutluluğunu sağlayacak olması ve bunun devamlılığıdır; yahut otorite bu tutumun bir fonksiyonudur. Diğer taraftan yapının alt kısmında, gerçek demokrasilerde, a) bir taraftan politik ham maddeyi ortaya çıkararak, b) diğer taraftan da alınacak kararın şekillenmesini etkileyen, yardım eden (lehte veya aleyhte tutum ile) halk içindeki kişiler gruplar ve sınıflar vardır. Bu alt kısım politik karar alma yapısından ayrılırsa, o siyasî rejim, mutlakîyet veya oligarşi veya faşist bir rejimdir.

İşte bu alt yapıdır ki, toplumun ekonomik, sosyal dinamizmi ile politik ham maddeyi, yani hakkında karar alınarak halledilmesi zorunlu münakaşalı problemleri yaratacağıdır. Problem yaratmayan, halkta mevcut kişi veya gruplar veya sınıflar bakımından hiç bir çatışması bulunmayan, statik ve dengeli bir toplum gerçekte mevcut olamaz veya şekli olarak bir düşünüşten ileri gidemez. Şu halde, politik ham madde, halk ile ilgili olarak, kişiler, menfaat grupları ve sosyal sınıflar arasındaki çatışmalardan doğacaktır. Çatışma, gerçekte grup veya sınıfların gerek amaç veya gerekse araçlarında (veya ikisi birden) uygun düşünmemeden doğar. Bu sosyal çatışmayı ortaya çıkaran grup veya sınıflar demokratik vetirenin etkin (efektif) işlevinin kaçınılmaz bir parçasıdır. Ekonomik sosyal hayattaki dinamizm (değişim) onların yoluyla fonksiyonel bir tarzda şekillenir. Bahis konusu, dinamizm yeni grup veya sınıflar da getirebilir; ve bu yeni sınıfların, problemlerinin demokratik karar yapısında aksedebilir-

Geçen yazıda ekonomik, sosyal ve politik denge bakımından politikacıların fonksiyonunu göstermeğe çalışmış ve bu fonksiyon ile memleketseverlik arasındaki ilgiye işaret etmiştim. Bu yazı, bizi idare ettiklerini zanneden kimselere seslenmek üzere yazılmış ikinci yazıdır; bu yazı, demokrasiden bahsettikleri halde demokrasiyi anlamayanlara veya kökleşmiş tutumları yüzünden, bildiklerini de gerçekleştiremeyenlere, bir çeşit kişisel isyanın seslenişidir. Bu yazı ile gerçekte, üniversitelerde politika üzerine ders verenlere, kamu oyuna politik denemelerde düşüncelerini sunan yazarlara hitap etmek ve bazı noktalarda sorumluluklarına işaret etmek istiyorum. Bu bakımdan iddialı olduğum şekilde olabilecek bir yargıyı peşinen kabul ediyorum.

İdris Küçükömer

mesi için, kendileri karar yapısına girebilmeli veya Prof. T.P. Jenkin'in dediği gibi mutlaka kanallı olabilmelidir.

Bu sosyal grup veya sınıfların karar almadaki fonksiyonlarını özetlerken siyasî partilerle ilişkilerini ele alacağım, yalnız daha önce, alınacak kararların niteliğine bir bakalım. Kararların bir önemlilik hiyerarşisi mevcuttur. Bu hiyerarşinin tepesinde, aslında politik sistemin değişimi anlamını taşıyan genel çatinin Anayasasının, temel kanun ve kaidelerin değişimini sağlayan kararlar yer alır. Onun için yukarıda, politik ham madde ile karar çatısı aynı şey olabilir demiştim. Politik sistemi gerçekten değiştiren kararın ham maddesi olan sosyal grup veya sınıfların çatışmasının önemli oluşu, çatışmayı halletmede rol oynayacak yeni veya değişik bir çatıya ihtiyaç olmasındadır. Daha radikal bir değişim, yani grup veya sınıfların doğup kuvvet kazanmasıyla (ki bu sosyal yapının değişimidir) yapılır. Aslında bu çatışma bir taraftan önemli grup veya sınıflar çatışması şeklinde gözükürken, diğer taraftan bazı grup ve sınıflarla devlet arasında önemli bir çatışmayı bize gösterir. Çatıya ait değişim ihtiyacı önemli sosyal ve politik dengesizliğin, veya büyük huzursuzluğun belirtiridir. Yani bizzat çatı hastasıdır. Hiyerarşinin aşışına doğru halk açısından önem derecesel düşük kararlar yer alacaktır. Burada kişiyi demokratik veti rededen adeta ayrı tutan ve yalnız grup veya sınıflardan bahsetmemin nedeni, aşağıda ilkel liberal «atomizm» görüşünün reddi ile ortaya konacaktır.

B - Halka ait faaliyetlerin

bölgelere ayrılış yanlışlığı

Politikanın ne olduğu tanımlanırken hatıra hemen şu soru gelmektedir: Mevcut kanunlarda, üniversite kitaplarında, yazılan eserlerde, çok defa bizzat politikacı denemelerin tipinde, halkın bütünü ile ilgili olduğu halde, siyasî, iktisadî, dinî vesaire gibi sınırlı bölümlere (Kömpartmanlara) ayırmaya rastlıyoruz. Bu ayırım kısmen kabul edilebilirse de, acaba gerçek demokrasilerde idare edildiği iddia edilen memleketlerde doğru mudur, veya bu ayırımın asıl sebebi nedir?

Eski Greklerde bu ayırım politikanın içinde bahis konusudur. Politika bunların hepsini kavradığı içindir ki, Eflâton ve Aristo politikaya baş (master) ilim demişlerdir. Zamanımızda önemli, gerçekten tükenmiş olan bu ayırımın asıl ve tarihi sebebi, Burjuva sınıfının kendi gücü ile, ihtillâlerden de geçerek getirdiği liberal sistemin felsefi ilkelilerindedir. Orta çağdan gelen lonca düzeni, daha sonra özellikle dış âlemle ticarete karlı çık-

mak amacıyla devletlerin tahditçi «Merkantilist iktisadî politikası», burjuvaların daha da gelişmesi için bir cendere kırılması zorunlu bir kafes hâline gelmiştir. Burjuva düzeninin oluş nedeni, Liberal felsefenin iki ilkesine dayanılarak savunuldu. (Sınıf filozoflarıyla birlikte gelmişti).

Birinci ilke, tahditleri kaldıran hürriyet ilkesidir. Hürriyet anlayışının devleti, ekonomik hayata müdahale etmeyen «Jandarma devlet» hâline getiren, politik faaliyetini çok dar bir kömpartmana sokuyor, ekonomik faaliyeti ayrı bir bölüm olarak alıyordu. Böylece, başına birer bölüm alan, biri diğerinden bağımsız kömpartmanların varlığı ve bunların çok sayıda olması ile Prof. Jenkin'in dediği gibi «hürriyetin devamlılığının garantisini» sağlanmış oluyordu. Ve bir kömpartmana ait husus, diğerlerinden bağımsız olunca kamuya ait olmayan (non public) kabul ediliyordu; yani diğerlerini ilgilendirmez sayılıyordu. Jeffer son «en iyi hükümet en az hükümet eden hükümettir» derken bu kömpartmanlara ayırmayı ifade etmekteydi.

İkinci ilke, «Atomizm» ilkesidir. Bu genel ilke, grup veya sınıflar yerine karar birimi olarak bireyi (ferdi) almaktadır. Bu ilkelere iki esas sebeple gerçekleştirilmiştir. a) Liberalizm Laissez - Faire prensibiyle, kapital birikimini iç ve dış sömürme ile başarmıştır. Dışta sömürgelelerden bir ses gelmemekle beraber, içte işçi sınıfının gelişmesi, ekonomik sömürmenin sosyal - politik problemiyle devletin ekonomik hayata müdahalesini süratle artırmıştı. Zamanımızda devletin müdahale etmediği veya karışmadığı saha kalmamış gibidir. b) Atomizm prensibi politik karar ve seçim işlerinde hiç bir surette yürümemiştir. Toplumda menfaat grup veya sınıfı olmayan kimse adeta mutlak yalnızdır. Kişiler, birliklere katılarak çıkarlarını yürütebilirler. Piyasada atomizm ise, özellikle satış açısından hemen de hiç yok gibidir. Öyle ki, liberalizmin daha başlangıcından itibaren tekeller, karteller, tröstler piyasalarda rekabeti (ki bu liberal rasyonellik mekanizmasının şartıdır) kaldırmışlar veya hiç değilse eksik rekabet şartlarına sebep olmuşlardır.

Sonuç olarak: a) Atomizmin bulunması toplumda kişi yerine grup ve sınıfların karar birimi olarak ikame ettirilmiştir. Daha doğrusu bağımsız kişinin olmadığı kabul edilmiştir; b) Sosyal yapının değişimi ve devletin müdahalesi ile toplumdaki faaliyetlerin dar kömpartmanlara ayrılması artık kabul edilmeyen bir husus olmuştur. Kömpartmanlara ayırmayı reddettiren daha önemli sosyolojik gerçek, toplum hayatındaki oluşum-

da fonksiyonel bağlıkların ve genel seviyede karşılıklı bağlıkların varlığının kabul edilmesindedir. Bu bağlıklar kömpartman sınırlarını yıkacak ve ilk liberal görüş kalıntısının yerine politik faaliyet anlamını genişletecektir. Böylece bugün grupların veya sınıfların varlığı ve faaliyetlerinde karşılıklı tabiyetini kabul ile, eski Greklerdeki gibi, politik faaliyet, bütün sosyal faaliyeti içerir.

Burada Türkiyeden örnek vermek üzere hemen bir örnek verelim: Ta 1947 denberi sendikalar grev ve toplu sözleşme hakkı elde etmenin peşindedirler. Bu faaliyet yayımla, mitingle, partileri etkileme çabasıyla tam bir politik faaliyettir. Eğer işçilerin sendikalar yolu ile demokratik işleyişe iştirakini istiyorsak, bu hak onların en doğal haklarıdır. Grev hakkı elde edildiğinde bir kaide veya kurum kurulmuş olacaktır. Bu hakkın verilmesi ve sonra kullanılması, sadece işçi ücretlerinin etkilenmesini değil, kamunun hemen de bütün kesimlerini etkileme sonucunu yaratacağıdır.

C - Gruplar, sınıflar ve partiler ilişkisi

Şimdi karar almada gruplar veya sınıflarla siyasî partilerin ilişkisini ortaya koyalım. Bunu onların fonksiyonları açısından ele alabiliriz. Önce parti sistemlerinin iki ana gruba ayrıldığını söyleyelim. (a) çok partili sistem; bunun kabul edilen özelliği çeşitli sosyal grup veya sınıfların amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurdukları veya katıldıkları partiler oluşudur. Politika anlamındaki devimle, grup veya sınıfın tutumu ile partinin ilişkisi arasında özdeşlik (aynıyet) mevcuttur. Burada esas anlamında koalisyon böylece değişik tutumlu partiler arasında olmaktadır. (sosyalist liberalle veya liberal muhafazakarla gibi). (b) Kitle partileri, ki, bunlar da iki gruba ayrılabilir: birincisi, İngilterede olduğu gibi yine de sınırları kesin olarak belli ana iki-parti tipi; ikincisi ise, bizde görüldüğü üzere, sınırları gerçekte belli olmayan her grup ve sınıfı temsil etmek isteyen kitle partisi tipidir. (programlardaki fark gerçek dışı şekli farklardır ve tarifler iyi yapıldığında şekli farkların da olmadığı gözükür). Kısaca parti sistemi, ya çok grup veya sınıf partileri; veya kitle partileri şeklinde ana iki - parti tipindedir. Bu iki esas nevi parti sistemine göre, demokratik vetirede politik kararın ham maddesinin nasıl yaratıldığını ve onun karar hâline nasıl geldiğini menfaat gruplarının (Batıdaki anlamda baskı gruplarının ki, bazan bir sınıf şeklinde gözükür) fonksiyonuna işaret ile göstereyim. Önce de belirttiğimiz gibi, halk grup ve sınıfla politik sistemi tamamlayan bir parçadır. Diğer deyişle gruplar politik karar bünyesinde ve karar almada «tamamlayıcı bir fonksiyon» görürler. Tamamlayıcı halkı teşkil eden çeşitli amaçlı kişilerin amaçlarının bütünlümlü veya toplu bir şekilde karar mekanizmasına arz edilmesindedir. Ve bu kamu oyununda, onu etkilemek üzere açıklamalarla gelişir. Ve bu değişik alternatifleri ortaya koyarak kamu önünde tartışmaya yol açar. İşte bu şekilde tamamlayıcı fonksiyon yerine gelirken, diğer taraftan da, bazı sosyal grupların veya sınıfların kitle içinde yozlaşması (alienation) ni önleyecek şekilde, grup veya sınıfların özelliklerinden doğan ayrılıklarını belirli kalması sağlanır. Bu da toplumda farklılığın (ki bu aslında yapıcudur) gözükmesini sağlayan bir fonksiyondur. Grup veya sınıfların bu iki fonksiyonu yapabilmeleri halinde «açık toplum sistemi» vardır demebilir. Genellikle partiler de karar mekanizmasına kamu oyununun daha geniş bir bütünlüme ile aksettmesini sağlarlar. Fakat

ORTAK PAZAR

De Gaulle'ün fendi...

15 ay devam eden görüşmelerden sonra İngiltere'nin Ortak Pazar'a girme imzalı, geçen Salı Brüksel'de yapılan toplantılarda Fransız vetounu kullanması ile suya düştü.

General De Gaulle'in İngiltere'nin Ortak Pazar'a katılımı ile ilgili tutumunu, Kennedy - MacMillan'ın Nassau görüşmelerinden hemen sonra tertiplendiği basın toplantısında belli olmuştu. De Gaulle İngiltere'nin Kennedy'nin teklifi ettiği Polisleri kabul edip bağımsız nükleer vurucu kuvvet teşkilinden vazgeçmesini, üçüncü kuvvet olarak tasarladığı Avrupa Birliği fikrine aykırı buluyordu. Bununla birlikte Amerika'nın sfazla testinde kalma sayıyordu. Bu sözleri MacMillan televizyon konuşmasında hiddetle cevap verdi. «Biz müttefikiz, peyk değiliz» dedi.

İngiltere'nin Ortak Pazar'a katılımının General De Gaulle'ün basın toplantısından sonra, son derece züç bir hâl aldığı muhakkaktır. Çünkü bu bir sürpriz değildir. Ama, kesin görüşmelerin İngiltere'nin basından ve haber ajanslarından dünyaya akadon şekli senki İngiltere ile Ortak Pazar arasındaki anlaşmazlık konusunu noktaların hepali halledilmiş de, De Gaulle'ün veto'yu dolayısıyla İngiltere Pazar'a girmemesi gibi oldu. Oysa mutabakat Le Monde gazetesi hemen ertesi gün yayınladığı güzel bir inceleme yazısında Ortak Pazar ile İngiltere arasında görüşme konusu olan noktaların hepsini açık seçik ortaya koyarak bunların çok büyük bir çoğunluğunda fikir birliği doğmuş olduğunu açıkladı. Mesele arasında halledilmiş De Gaulle'ün sert tavır sonunda problem olan bir durumu ödabütin çıkarma sokmaktan başka bir şey yapmıyordu.

Bugün İngiltere'nin Ortak Pazar'a katılmayıp ile Hür Batı dünyası için ayrılmış görüldü. Amerikanın Atlantik Camiası görüşü ile General De Gaulle'ün daha az önce Adenauer ile imzaladığı yeni anlaşma üzerinde İngiltere'nin bağımsız Avrupa müdahalesini seyrediyoruz. Bu müdahaleyi bizim gibi seyreden Moskova, «Sulh içinde birlikte yaşamamız faydasına bir kere daha bizim süreniyor. Moskova'da «Bütün aralarındaki anlaşmazlıklar ortadan kaldıracak onları birliğe döğecek, büyük bir taziyik altında tutunmak gerektirir» dedi.

Avrupa için kara gün

Ortak Pazar içinde son durum karşısında ortaya çıkan büyük bir anlaşmazlık var. Batı Almanya da dahil olmak üzere Fransa hariç diğer 5 ortak, İngiltere'nin bir Avrupa Birliği'nin düşündülmeyeceği kanaatinde. Adenauer'in gösterdiği tepkisel olacağı bilinen B. Almanya İktisat Bakanı Erhard: «Bu, Avrupa için kara bir gündür. Ortak Pazar artık bir mekânlmazdır. Yaşayan bir şey değildir» diyor. Diğer ortaklar İngiltere ile görüşmelere yanaşmasını

Başbakan Mac Millan
Ahi alın Üsküdarı geçti...

teknik sorular.

Birleşik Amerika, bütün hesaplarını İngiltere'nin Ortak Pazar'a katılımı üzerine yapmış olduğundan, şimdi gâşkinlik içerisinde hem İngiltere'nin gittikçe bozulan ekonomisini, hem Batı Dünyası içindeki büyük çatlağı, hem de kendisinin Ortak Pazar karşısındaki durumunu düşünmektedir. De Gaulle'ün daha hiç olmazsa 3 sene başkanlık mevkisini muhafaza edeceğine hesaba katarak generalin Franko'ya yolladığı yakınlaşma temsilcilerinin faaliyetlerini endişe ile takip ediyor. Sistemli bir şekilde De Gaulle'ün Batı Alemi içerisinde yalnız kalması için faaliyette bulunuyor.

Bütün olup bitenler karşısında tarafsız müdahil olarak girip kalmamak mümkün değil. Bugün Ortak Pazar'a katılmadıkları için General De Gaulle'ün üzerine şüpheler yağdırılan İngilizlerin Roma anlaşmasının imzalanmasından bu yana geçen yıllar içerisindeki tutumlarına bir göz atarsanız kendilerinin has gururları içerisinde Ortak Pazar hareketine daima tepeden bakmış, küçümsemiş insanların bugün içinde düşüklükleri durumu izletirler. Daha bir kaç ay önce İngiliz halkı efkârı üzerinde büyük tesir ara eden Ortak Pazar'a İngiltere'nin katılımına karşı olan bir kısım basının nasıl birden istikamet değiştirdiğini anlayamazsınız. Seçimlerin yaklaştığı bu sırada MacMillan acaba demokrasinin tecrübeli İngiliz halkının mühlîyetçilik hislerine dayanarak durumunu kuvvetlendirmek ni istiyor dersiniz.

Fransa'nın durumunda, De Gaulle'ün sert tutumunu altında yatan Fransız menfaatlerini görmemek kabul değil. Camia ülkeleri ile birlikte Ortak Pazar'a katılacak İngiltere'nin Fransa gibi Pazar'ın tek tarım ölkesine vere-

ceği zararlar son derece önemli olduğuna göre, De Gaulle'ün beyanlarını yaratan sebeplerin sadece «Avrupa'da Fransız hegemonyası kurmak», «Amerikan itibar ve tesiri kırmak» olmadığı görüldü.

SURIYE

Orduda ikilik

Hükümetteki geniş çapta istifaların da gösterdiği üzere, Suriye buhranı çözülmüş olmaktan çok uzaktır.

Hükümete mensup sorumlu kişilerin ısrarlı yalanlamalarına, Nâsir tarafına kişikürüklerin ön ayak olduğu önsözler, ibaret olduğuna söylemelerine rağmen, Suriye'nin iki geyrinde, özellikle Havran'da meydana gelen kaynamaların da doğrudan doğruya Suriye ordusundaki ikilikten doğduğu anlaşılmaktadır. Bu hareketlerin kaynağı Suriye'nin Mısır'la meydana getirdiği Birleşik Arap Cumhuriyetinden ayrılmasını sağlayan 28 Eylül 1961 ayrılmasına kadar uzanmaktadır. Bu tarihten sonra, eski siyaset adamlarının yeniden ortaya boy göstermeleri, birlik rejimi sırasında elde edilen bir çok toplumsal hakların yavaş yavaş geri alınması, daha önceki rejim sırasında getirilmiş reform hareketlerinin çarşaklıt edilmeye başlanması, 28 Eylül hareketini hazırlayan subaylar arasında bir ikiliğin meydana gelmesine yol açmıştır. Nihayet bunlardan bir yarıbaylar grubu 26 Mart 1962 de yeni bir darbe teşebbüsüne girişti, fakat başta, Silahlı Kuvvetler Başkomutanı General Abdülkerim Zahrettin'in bulunduğu yüksek rütbeli subayların direnmesiyle başarısızlığa uğradı. «26 Martçılar» diye bilinen yarbaylar, bunun üzerine şereflili bir şekilde

askeriyeye birlikte yurt dışına gönderildiler. Geçen haftaki yeni teşebbüs, işte bu subaylardan dördünün Suriye'ye dönmesi sonunda ortaya çıktı. Bu konuda Suriye resmi makamları hiçbir açıklamada bulunmuş ve bir hükümet darbesi teşebbüsü olduğunu kesin olarak yalanlamışsa da, sızan bazı haberlerden, olayların şu şekilde geliştiği anlaşılmaktadır:

26 Martçılarının ultimatumu

26 Mart olayı üzerine şereflili bir şekilde yurt dışına gönderilen subaylardan dördü, hepsi de yarbay olan Abdülkerim Nahlavi, Muhib Hindi, Fays Rifai ve Fahri Ömer, bundan iki hafta kadar önce hükümet tarafından merkeze çağırılmış ve kendilerine şu iki şarttan birini tercih etmeleri söylenmiştir: Sivil memur olarak Dışişleri Bakanlığında istisap etmek, ya da emekliye ayrılmak. Dört subay bu teklifleri reddetmiş ve kendilerine yakın olan ordudaki birliklerini buldukları bölgelere gitmişlerdir. Dört subayın bu egeşisi meyvasını verirken, çekimlenmiş ve 12/13 Ocak gecesi Şam'daki Genel Kurmay Başkanlığı zırhlı birlikler tarafından sınırlanmıştır. Kuvatına ortak ağaçmaya kadar devam etmiş, nihayet zırhlı birlikler geri çekilerek yerlerini imbatılara bırakmışlardır. Bütün bu süre içinde, Suriyeli subaylar amansız yaptıkları bir toplantıda, Suriye ordusunda ortaya çıkan ikiliği çözmeye çalışmışlardır. Yine bu süre içinde, sınır bölgelerindeki ve Şam yakınlarındaki birliklerden bazıları «26 Martçılar» tarafından alımlar durumuna geçirilmiştir.

Durum böylece vahamet kazandıktan sonradır ki, Suriye Genel Kurmay Başkanlığı, bütün askeri birlikleri tomlı eden 40 subaydan meydana gelmiş bir «Yüksek Askeri Konsey»nin toplanmasına razı olmuştur. Bu cunta, «26 Martçılar» ile taraftarlarının öne sürdüğü yedi maddelik teklifi incelemiştir. Bu yedi maddelik teklifte şunların yer aldığı söylenmektedir: 1) 28 Mart 1962 tarihinde Halep olayları üzerine, ordudaki mensupların katılımıyla toplanan Hıms konferansında kabul edilen protokolün uygulanması. 2) Bu protokolün uygulanmasını önleyen ve ordunun yüksek kademelerinde bulunanların değiştirilmesi. 3) Başkomutan General Abdülkerim Zahrettin'in görevinden uzaklaştırılması. 4) «Siyasetçiler» tarafından 140 subay hakkında alınan tedbirlerin durdurulması. 5) Halep olaylarına karışanların yeniden yargılanması, bu olaylar sırasında «26 Martçılar»ın arkadaşlarına müdahalede bulunarak bir çok Suriyeli subayın ölümüne yol açanların idama mahkûm edilmeleri. 6) Komünist Partisi başkanı Halit Bektaş'ın Suriye'ye dönmeye izin verilmemesi. 7) Suriye'nin Arap ülkelerine karşı izlediği siyasetin değiştirilmesi.

Yeniden gurbete

Bu tekliflerin incelenmesi sırasında cuntada çok şiddetli tartışmaların cereyan ettiği ve bütün bunlar olup bitenleri Suriye hükümetinin, tamamiyle güçsüz bir durumda, olaylara seyirci kaldığı anlaşılmaktadır. Hükümet, ancak cuntada bir karara varıldıktan sonradır ki, alınan kararları bil-

dirmeğe durumuna geçmiştir. Adı geçen dört subayın yeniden yurt dışına gönderilmelerinden anlaşılacağına göre, bunlar ve taraftarları, cuntada tezlerini kabul ettirememişler, yüksek rütbeli subaylara karşı gerekli desteği sağlayamamışlardır. Bunun üzerinedir ki, Nahlavi Bonn'daki, Hindi Prag'daki, Ömer Bern'deki, Rifai Londra'daki Suriye Büyükelçiliklerine müşavir sıfatıyla gönderilmişlerdir. Ayrıca, «26 Martçılar» desteklediği anlaşılacak kadar subayın yerleri değiştirilmiştir. «26 Martçılar»ın, ultimatomlarından ancak beşinci maddeyi kısmen kabul ettirdikleri anlaşılmaktadır. zira hafta sonunda «Devlet Güvenliği Yüksek Mahkemesi» Halep olaylarında subayların ölümüne sebep olan iki askeri idama mahkûm etmiş, 11 kişiyi geçitli hapis cezasına çarptırmıştır.

Olayların sadece seyircisi kalan hükümet üyelerinin, her şey olup bittikten sonra yeniden meydana çıkarak, Suriye'de bir hükümet darbesi teşebbüsünü olmadığını, durumun eskisinden daha istikrarlı bulunduğunu söylemeleri ve kabahati Nâsir'ılara, hatâ Amerikan Gizli İstihbarat Servisi üzerine yüklemeleri ise, bu memleketin önümüzdeki günlerde de yeni huzursuzluklara karşı karşıya kalacağı görüşünü kuvvetlendirmektedir. Nitekim Bakanların toplu hâlde istifası da bu görüşü teyid etmektedir.

KOMÜNİST ÇİN

Rus - Çin anlaşmazlığı

Yakında, Komünist İlemi için deki fikir ayrılıklarını halletmek üzere bir konferansın toplanacağı bildiriliyor. Bütün komünist liderlerin katılacakları bir konferansta Rus - Çin ayrılıklarının tartışılması Pekin teklif etmiş, Moskova ise defalarca reddetmişti.

Yeni haberin kaynağı, reddeden tarafa yakınlığı ile tanınmış Polonya Komünist Partisi... O halde yakında konferansın yapılacağı daha ileri bir tarihin açıklanması beklenilebilir.

Konferans neyi halledecek? Ayar varki Rusya ve Komünist Çin arasında Marksist - Leninist doktrinini tatbikatından doğan küçük farklar gittikçe büyüdü. Artık saklanmaz bir hal aldı. Anlaşmazlık, her ülkenin komünist partisi kongresinde bir kere daha bütün çıplaklığı ile ortaya çıkıyor ve komünist kampı ikiye bölmeğe devam ediyor.

Temel anlaşmazlık konuları: Kapitalizm, Küba, İhtilal anlayışı ve harp üzerinedir.

Pekin kapitalizmin gücünü küçümsüyor. Roketleri de nükleer tahrip vasıtaları da olsa kapitalizm bir «kartondan kaplandı» diyor. Bu anlayışlarına katılmayan herkesi korkaklıkla ve ideolojiye ihanetle itham ediyor..

H. Eckstein'in dediği gibi bu «soldukça seyrek» yapılır. Karar almada grup veya sınıfların fonksiyonları ile çok parti sistemi grup veya sınıfların partilerinden meydana gelmiş ise fonksiyonlarda aynıyet (ve hattâ devamlılık), az veya çok mevcut olacaktır. Halbuki bu İngilterede ki sınırları gerçek olarak ayrılmış kitle partilerinde dahil, grupların fonksiyonu kabul edilirken, bizde görüşün kitle partiler için rahatlıkla fonksiyon ayrılığı ortaya çıkacaktır. Gruplar ve onların fonksiyonu olmaksızın, kitle partileri eliye çabılmalar veya hal için alternatif yollar ortaya konamaz; ve grup veya sınıfların farkı gözükmez; yani bazı grupların veya sınıfların amaçları kamu oyunda gözükmiyeceğinden diğerleriyle çatışıp çatışmadığı belli olmayacağından, bir karara konu olmayacaktır. Şu halde, kitle partileri sisteminde, etkin bir demokratik karar alma yapısı, sosyal grup veya sınıfları mutlaka içine almış ve onların çıkar veya amaçlarındaki çatışma politik

ham madde olabilmelidir. Sosyal rasyonellik ve aşağıdan yukarı işleyen gerçek demokratik vetire ancak bu şekilde sağlanabilir. Gruplar veya sınıflar birleşebilmeli, ifade imkânı bulabilmelidir. Bu birleşme hürriyeti eşitliğe götürülebilir. Bu noktada, kitle partilerinin bulunduğu bir memlekette, grup veya sınıfların partiler dışı fonksiyonu, etkin bir karar almada ta mamları ve belirtilici olmaktadır; Partilerin dışında derken devletin içinde parlamenteriyi teşkil müdahalesi dışında demek istiyorum ki, parlamentoya aday gösterip seçim rekabetine giriş partilerin esas ileri gelen fonksiyonudur.

II - Kalpazanlar Demokrasisi

Şimdi yukarıki izahlar üzerine şunları var sayalım (farzedelim): a) Kitle partileri sistemi vardır, b) Grup veya sınıfların örgütlenip menfaatlerini, amaçlarını açıklayıp kamu oyunu etkileme imkânları bazı kanunlarla kısıtlıdır. Kısaca bazı grup veya sınıfların karar

alma yapısına dahil edilmez ve karar ham maddesi yaratmada rol oynayamazsa, demokrasi onların dışındakiler için var demektir. Kısaca demokratik karar yapısına bazı grup veya sınıfların girme sine engel olunan bir memlekette, o sınıflar, gerçek halkın dışında tutuluyor demektir. Kalp para gerçek paraya benze yebilir. Fakat bir memleketteki karar alma mekanizması demokraside daha da az benziyor ise, müsaade ederseniz ben o demokraside kalp demokrasisi; ve onu demokrasisi diye sirmek isteyenlere de kalpazan politikacı diyeceğim.

Türkiyeye gelince, bunu çok kısa geçeceğim ve sadece sorular soracağım. 1946 danberi yürürlükte olan, değil yeni, eski anayasanın ruhuna uygun olmayan kanunlar yoğun olarak var mıdır, yok mudur; halktan yukarıya doğru biçimlenecek politika ham madde yaratmaya katılması zorunlu sosyal grup veya sınıflara demokratik tartışma içinde şuur verdirmeye engel kanunlar var mıdır, yok mudur? Kanun maddelerini bir tarafa bira-

kalm, demokratik denen ortam içinde sosyal grup veya sınıf çıkarılmı ortaya koymaya, zorbalıkla karşı koyanlar var mıdır, yok mudur? Hattâ yüzyıllarca sürdürülmüş yurdumuz halkının utanç ve rici gerçekleri ortaya konulduğunda, mil liyetçilik adına gerçeklerden uzak tutulmuş ve tutulmak istenen halkın, bizzat kendisine karşı olanların aleti haline getirilme dramı Türkiye'de oynanıyor mu, ve hattâ hükümet bu drama katılıyor mu? Yurdumuzda çamur tacirleri hâkim sınıf tan mıdır, değil midir? Bu soruların cevaplarını ve sonuç yargısını size bırakıyorum. Benim yargım bunları yazmam ile aştır. Memleketimizi ziyaret eden bir İngiliz sendikacısının «sendikalar siyaset yapmaz demek saçmadır» sözünü hatırlıyorum. Bizde işçilerin tâbi kitleler haline getirilmesini arzu edenlerin aracı olarak ortaya düşmüş bazı sarı sendikacıların durumuna da bir iç burkuluşu ile bakıyorum.

Türkiye böyledir. Fakat neden bilmiyorum hatırıma Roma İmparatoru Cali sula geliyor..

General de Gaulle ne istiyor?

Jean - Jacques Servan - Schreiber, «De Gaulle - Moskova eksenini» başlığı altında L'Express gazetesinde yazdığı başyazıda, kapitalist batı dünyasının, onsekiz yıldan beri çeşitli anlaşmazlıklar, değişmeler, görüş ayrılıklarına rağmen, ekonomik çıkarları ve askeri bağları ile komünist dünyası karşısında 1945 de olduğu gibi birleşik kaldığını işaret etmekte ve Fransa Cumhurbaşkanı'nun politikasına temas ederek şunları söylemektedir:

De Gaulle'in tasarısı aslında basittir. Bu tasarı, Ortak Pazar ve vurucu kuvvete dayanarak, anglo-sakson dünyasından ekonomik ve askeri bakımlardan bağımsız bir kıta Avrupası kurma amacını gütmektedir. Dolayısıyla, iki konuda olumsuz bir tutum takılacaktır: Altı üyeli ekonomik topluluğa İngiltere'nin girilmesi ve bir Atlantik teşkilatı içinde askeri bir entegrasyonu reddedilecek. Devlet başkanı açıklamasında mantıklı olarak bu iki noktayı birbirine bağlamaktadır. Modern dünyada bağımsızlık kavramı parçalanamaz. Bağımsızlık aynı zamanda siyasî, ekonomik ve askerdir veya hiç yoktur.

Yalnız, burada hiç olmazsa görünüşte ilk gelişme ortaya çıkmaktadır. İngiltereyi Altı'lar Avrupasından ayırmak için General de Gaulle şunları söylüyor:

1 - İngiltere, ekonomik bakımdan diğer altı kıt'ın ülkesine benzememektedir. İngiltere ticaretle geçinen bir mülkettir. Altı'lar, mütecanis bir bütün halinde kendi aralarında yaşayabilirler. Fakat İngiltere bunu yapamaz.

2 - Askerî bakımdan, İngiltere Amerika Birleşik Devletlerine özel bağlarla bağlıdır. Bahama anlaşması bu nu sadece doğrulamıştır. İngiliz askeri kuvvetinin Amerikanından bağımsız olması düşünülemez. Kıta Avrupasının askeri kuvveti bağımsız olabilir ve olmalıdır. General De Gaulle teorisini ve politikasını bu iki veri üzerine kuruyor ve hattâ yeni bir ideoloji yaratmaya yöneliyor: Avrupa milliyetçiliği.

Fakat, yakından bakılırsa bu iki veride garip bir yön var. De Gaulle'in İngiltere için söylediği doğrudur, fakat bunlar Batı Almanya için daha doğrudur.

Almanya, Amerikan askeri tahribatına, Amerika Birleşik Devletlerinin atom himayesine sıkı sıkıya ve İngiltere'den daha fazla bağlıdır. İngiltere'nin bazı limanlarında Amerikan nükleer denizaltıları için üsler bulunması, belki İngilizler için önemlidir. Bu nokta münakaşa edilebilir ve edilmektedir. Fakat, her halde hayati bir konu değildir. Aksine, bütün Batı Almanyalılar, bütün partiler, bütün eğilimler için Amerikanın Berlinde ve Doğu Almanya sınırlarında askeri kuvvet bulundurması hayati, tartışılmazdır ve bunun verine bir başka şıkın ka-

mesi mümkün değildir.

Batı Almanyanın savunma alanındaki Amerikalaşması İngiliz adalarındaki nazaran daha köklüdür. Her şey bir yana, İngilizler, Skybolt füzesi imalatının gerçekleştirdiği milyarları harcamaya karar verilerse, bağımsız bir savunmaya sahip olacaklardır. Macmillan'ın halefinin böyle yapması da söylenemez. Bu sadece para meselesidir. Oysa Almanlar için durum böyle değildir. Gaitskell, Hailsham, Butler, Crossmann, Macmillan İngiltere'nin çeşitli askeri tercihlerini ciddi olarak münakaşa etmektedirler. Fakat Willy Brandt, Ollenhauer, Erhard, Strauss ve Adenauer oyları halindedirler. Almanyada Amerikan mevduyatı ve özellikle Amerikan atom silahlarının mevcudiyeti karşısında bir başka tercih imkânı yoktur.

General De Gaulle, Avrupa savunmasında Amerika'ya bağlı olmanın, fikrini savunuyor, dolayısıyla İngiltereye Avrupada yer yok, diyor. Kabul edelim; fakat Almanyaya Avrupada hiç yer olamaz. Ancak...

Bu durumda iki cevap var. Birisi göz boyamak için ve diğeri. General De Gaulle tarafından başlatılan toplantısında Almanyaya teklif edilen mukabil çözüm, Fransanın Almanyaya kendi nükleer kuvvetini kurması için yardıma ihtiyacıdır. Fakat, bu ciddi bir teklif değildir. İlk olarak, Moskova ve Washington buna kesinlikle karşıdır. İkinci olarak, Almanyanın Sovyetler Birliği'ne karşı bir nükleer orduya sahip olması onbeş yıllık işidir. Üçüncü olarak, Cermen rüyaları gören eski askerler bir yana, ülkelerinin, kıta üzerinde çıkacak her çatışmada ilk ve en hassas hedef olacağını bilen Almanlar bunu istememektedirler. Dolayısıyla bu «çözüm» mantıklı değildir ve kimse bunun üzerinde durmayacaktır. O halde diğer çözüm nedir?

Amerika ile bağımlılık bağı koparılmak isteniyorsa, tutarlı olan tek çözüm, Batı Avrupanın Sovyetler Birliği ile anlaşmasıdır. Aynı bir barışla, bir bakıma iki Almanyanın birleştirilmesi ile, general De Gaulle'in bir gün dediği gibi «Atlantik'ten Urallara» uzanan bir kıta Avrupasına varacak bir müzakere ile Amerikan birliklerinin çekilmesi, Almanyanın bir mesele olmaktan çıkması ve Avrupanın —fakat az önce belirttikten— Amerikan himayesine ihtiyacı kalmaması düşünülebilir.

Özelle, askeri bakımdan De Gaulle'in tasarısı, ittifakların tersine dönmeleri, Birleşmiş Devletlerin merkezi ve sembolü olacağı ve bütün kıtayı kaplayan büyük Avrupa sonucuna varırsa, tutarlı olur.

İlginç olan nokta, Elysee'nin faraziyesel ekonomik bakımdan incelendiğinde tamamen aynı sonuçta varılmasıdır.

Alman ekonomisini yeniden diriltir ve Başbakan Adenauer'in yerine geçecek olan Başbakan Yardımcısı Erhard geçen hafta «Avrupa, Altı'ların sınırlarında sona ermiyor» dedi. Pek doğru.

Altı'lar topluluğunun meydana getirdiği bu çekirdek—Avrupa General De Gaulle'in İngiltere için açıkça ileri sürdüğü engellere aykırıdır. Kendi kendine yapılamaz. İngiltere gibi, ham madde ve pazar temini bakımından bütün dünya ile ticaret yapmak zorundadır. Tarım ve endüstrisi arasında denge olan Fransız ekonomisini düşünen, General De Gaulle, İngiltere ile «tabii farklılaşma» dan söz açmıştır. Almanya ise, ekonomik yapı bakımından bir başka İngiltere'dir, fakat Fransız değildir.

Yani, ham madde, mamül eşya ve mübadele alanlarında Atlantik dünyasından ayrılmış bir Almanya düşünülemez. Meğer Ki...

Meğer ki Batıda kaybettiklerini Doğuda bulsun. Meğer ki, gerekli ham maddeleri ve pazarları, Oder-Neisse hattının ötesinde Sovyet dünyasından geçerek Sibirya'ya kadar uzanan kıtasal bütün temin etsin.

Strateji kurallarının biraz önce bize gösterdiğini ekonomi kuralları ile yeniden buluyoruz: Tasarının istediği şekilde, Avrupa Amerika Birleşik Devletlerinden ayrı olmak istiyorsa, o zaman onun Sovyetler Birliği ile kaynaşması gerekecektir.

Hitler deli olmadığı gibi, Doktor Schacht da değildi. Onlar bu nu anlamışlardı. 1941'de Alman ordusu başkumandanlığı, İngiltere'nin değil de Rusyanın fethine güvenme kararını aldığı zaman, bu bir geçici heves değil, bir kesin zorunluluktaki. Hitler hegemonyası ancak bütün kıtaya yayıldığı takdirde anlamlı, mantıklı olacak ve

bir istikbal vaad edebilecekti.

Zaten olaylar ortada Hitler'in tavsiyesinin aksine Japonyanın maceracılığı ve Roosevelt'in öngörü rüslülüğü Pearl Harbor'da bulmuş olsaydı, Alman planı gerçekleşiyorsa Endüstrileşmiş ve yaz dünya iki kısma bölünüyordu. Her ikisi de kuvvetli ve tek başına yaşayabilir olan bu iki kuvvet, Amerikan kıtası ile Avrupa kıtası idi.

Amerikan birliklerinin Avrupa'nın ortasına gelmesine yol açan tarih mantığı değil, tarihsel bir raslantıdır.

Bu durum hassastır, tersine dönebilir. Napoleon'dan sonra Hitler'in askeri fetih yolu ile yapmak istediği, savaşın başka bir şekilde gerçekleşebilir. Halihazırda Altı'lar Avrupası ve Sovyetler Birliği, Amerikan birliklerinin çekilmesi ve kıta kademesinde bir Ortak Pazar kurulması sonuçlarını doğuracak askeri ve ekonomik bir anlaşma imzalarsa, General De Gaulle ile birlikte, bu bütünün kendine yeteceği, Amerika ve dünyanın geri kalan kısmına ihtiyacı olmayacağı düşünülebilir.

İşte tercih şıkları bunlar. Ya İngiltereyi kapsayan ve nükleer kuvvetleri birleştirilmiş geniş bir Ortak Pazar, ya da Brest-Litovsk'a uzanan bir kıta topluluğu kuran bir Fransız-Alman-Sovyet pakti.

Şu veya bu tercih mümkün. Fakat ne askeri, nede ekonomik bakımdan sağlam olmayan ve dolayısıyla hiç bir durumda bir politika sayılmayan tercih iki iskenle arasında oturmak, Avrupa'yı yarım bırakmak, İngiltere'yi reddetmek ve Doğu Avrupayı da reddetmek, Amerikan himayesini kaybetmek, fakat Rusya ile anlaşma maktır.

Atlantik de seçilebilir, Kıta da seçilebilir. Fakat muhakkak olan seçmek lazım olduğudur. Gerisi hayalden ibarettir.

Göz aldanabilir. General de Gaulle'in, planını yavaş yavaş açıklamaya, stratejisini iki tarafça çözümlenebilir ve geçici formüllerle gizlemeye dayanan politika yöntemi bilinmiyor. Fransız Cezayir'i bir politika idi; Bağımsız Cezayir de bu politikanın bir başka örneği. De Gaulle ikisi arasında bir tercih yapmakla bir inflikae yol açacağını sezdi! —Zira ordu ayaklanmaları bunu göstermişti!— ve uzun süre hiç bir anlama gelmiyen ve herkesin istediği şekilde yorumlanabileceği Cezayir ilerilerinde temasını işledi.

Bu kez, «Cezayir Cezayirilerindir» parolası Altı'lar Avrupasıdır. Bu sadece bir formülden ibarettir. Bu formül sonunda, ya ittifaklar tersine çevrilecek bir Fransız —Rus pakti imzalanması, ya da bir Atlantik federasyonu sonucuna varacaktır.

General de Gaulle ne istediğini söylemedi, sadece ne istemediğini söyledi, bu da aynı sonuçta varır. Demek ki O'nun nereye gittiğini biliyoruz.

Bazı kimseler bu büyük projeyi delice, diğerleri dahiyane bulabilir. Her ikisi de doğrudur, çünkü her ikisi de De Gaulle stillindedir. Her ne olursa olsun, bu politika ittifaklarda ve siyasî girişimlerde her şeyi ortaya koyuyor. Fransada ve diğer ülkelerde önemli bir tartışma açıyor. Şimdilik esas olan, şunun veya bunun ka-naatini bilmek değil, fakat iki tarafa çekilebilen hususların üzerinden sis perdesini dağıtmaktır. Böylece, herkes açık olarak tutumunu ayarlayabilecektir ve ayarlamalıdır.

Moskova «Karton Kaplan» tasvirini reddediyor. Hatıranın, günün kapitalizmini iyi incelememiş olmalarından doğduğunu söyledikten başka, kapitalizmin gerçek gücünü kabul etmemenin, komünist âlemi hareketsizliğe sürükleyeceği ni iddia ediyor.

Pekin, Küba konusunda ne ada ya Rus füzelerinin yerleştirilmesi ne, ne de bunların geri çekilmesi ne prensipte itirazda bulunmuyor. Ancak Rusya'nın Küba'dan füze çekmesini bir ülkenin bağımsızlığına paahasına emperyalizm ile yapılmış anlaşma, uzlaşma olarak kabul ediyor. Bunun ise yüzde yüz ikinci bir Münih yenilgisi olduğu ileri sürülüyor.

Rusya'nın bu konuda tutumunu çok açık, «Küba'nın Birleşik Amerika tarafından istilaya uğrama tehlikesi karşısında olduğunu görüldü. Füze yerleştirildi. Kennedy istilaya teşebbüs etmeyeceği hakkında garanti verdi, füze geri çekildi» diyor. İkinci Münih benzetmesinin ise bunu ileri sürerlerin tarih bilgisinin azlığından, neden bahsettiklerini bilme melerinden ileri geldiğini söylüyor.

Pekin, tarihin kapitalist bir toplumun komünist bir toplum haline gelmesinin sulh içinde cereyan ettiği hakkında tek bir örnek dahi veremeyeceğini ileri sürdükten sonra vukubulacak bir harbin mutlaka kapitalizmin yok olması ve komünizmin zafer kazanması ile sona ereceğini iddia ediyor.

Rusya'ya göre, Nükleer bir harp, yeni bir toplum düzeninin kurulmasını son derece güçleştirecek, hatta imkânsız kılacak bir harabe geride bırakacak. İşçi sınıfının gayesi kahramanca ölmekten ziyade mesut bir hayat kurmaktır. Komünistler insan hayatının bahis konusu olduğu bir kumardaki düşünceciş kumarbaz gibi hareket etmezler.

Pekin, Rusya'nın bağımsızlığını kazanamamış ülkelerde ihtilallerin gelişmesinden endişe duyduğunu, bu ihtilallerin dünya savaşına yol açabileceğini ileri sürdüğünü, söylüyor.

Moskova «Troçki'den bu yana hiçbir fırsatçı cereyan bu kadar vahşiyane bir metodla hareket etmemiştir. Küstümlerin hislerini istismar ederek kendi menfaatleri ni ultra ihtilalcî sloganlar ardına saklayıp harekete geçiriyorlar» diyor.

Moskova ile Pekin arasındaki fikir ayrılıkları böylece devam ediyor. Ne zaman bunlar sona erecek, dediniz mi, size hemen bir hikâye anlatıyorlar:

Yüzyıllar öncesi İstanbul Patriği ile Roma'daki Papa Hristiyan dininin bir teferruatı üzerinde fikir ayrılığına düşmüşler. «Anlaşmazlığı çözümlenmesi için tartışma ile giderelim. Dinimiz aynı olduktan sonra teferruatı nasıl olsa anlaşırız» demişler.

Sonra ne mi olmuş?

Gidin Vatikan'a bugün münakaşa hâlâ devam ediyor.

Melih Cevdet Anday'ın Beklenen Şiir Kitabı

Kolları Bağlı ODYSSEUS

Çıktı. 300 kuruş. YEDİTEPE YAYINLARI P. K. 77, İSTANBUL YÖN — 21

İSSİZLER

Kemal ÇİFTLER

Dışarı kar, içeri dar. Tam on beş gündür kar yağıyor Ankaraya. Bu aylarda Ankaranın dışı, tandırın başı der köylüler köylerde. Ama burası başkent. Bu rasi koca bir şehir. Burada ne ana dışı ne de tandır başı var. Ekmek bulmak, aş bulmak çok zor buralarda. Yalnız soba dersen, ancak dışı derde görebilir işsizler.

İşsizler, işsizler... bombos bir şe gibi gelir işsizlere bu koca şehirler. Bunu ben çok iyi bilirim. Ve çok iyi bilirim işsiz aç insanlarla taşları kemirmek istegini. İşte böyle, ipinin pencere camlarına vurduğu kış günlerinde hep çocuk luğum gelir aklıma. Babam, soba hın süres karandığında ipini omuzuna asar, tutardı çarşının yolunu. Biz üç kardeş, pencerenin camları mı «HOH» iyarak gidisini seyrederek elinde dolu mendille geleceğini ta hayvül ederdik.

O iki büküm, adınılarını gö verile atar, sobanın içinde tipide kaybolurdu. Ve ağamları boğ du nerdi, çok gün. Harple yenilmiş bir akterin döşüğü gibi. Ve yıllar geçti. Simdi benim de çocuk çocuğum var. Ve ben de işsizim. İş bul mak umuduyla çok erkenden çı kıyorum. boş dönüyorum ağamları başım gibi. Evden çıkış ve dönü şünde, beni izleyen çocukların babaları içini vuruyor.

Bir argat kahvesindeyim. Caddede savrulan tipi camlara vuruyor. Kahvenin delik deşik olmuş tava nede kar taneleri döktülüyor. İş sizler toplanmışlar soba başına. Tütün sobanın içine sigaretlerin du manete dolu içecek, bit dumanı de niki gibi. Eller uzanmış sobaya. El ler nazlı eller pengelli pence

Şehirleri dolduran işsizler

li. Yüzer uzanıyor sobaya doğru. Saçlı sakallı yüzler Yüzerden dü şünseler döktülüyor, eriyen buzlar gibi. Burunları aktıyor çoğunun. Kı zarmış nezelli burunlar, birer ha vucsa benziyor bunların. Susuyor bunlar Susuyorlar, sobanın başın da halka halka olmuş insanlar... Kışveci geliyor sobaya doğru. Elin de tepsi; tepsinin içi çay bardak larıyla dolu. Dolu çay bardakları dumandı dumanlı. Biri, yaandaki nin kolunu dürterek, «Ula şuna, şu çaylara bak bir, keklik kanı gibi. Ismarla da içek birer çay» di ye fısıldıyor. Arkadaşı, «Yok gar dâşım yok. Hepisi otuz beş kuruş var cebimde. Onbeş gürüş daha ol saydı içeridik birer çay» diyor ve bir çaylara bir de arkadaşına ba kıyor. Kahvecinin kaşları çatık. Dudaklarının yan tarafına yerleş tirildiği sigareti çıkararak, tepesiden aldığı çayları soba başında oturan ların burunlarına doğru uzatıyor.

Ve sert sert bakıyor almak istemi yenlere. «Sonra içeceğim» diyor biri. «Sabahtan içtiyim ya» diyor başka biri. «O başka, bu başka» diyor kahveci. Sonra... ekliyerek, «Açılm biraz sobanın başından. A çılm da, yeni gelenler usum...» de dikten sonra hiç kıymetli yok. De meden düşünmeniz gerek bunu. «Bir kışırda mı oluyor; sandalyele rini oynatarak geri çekiliyorlar. Çay alımlar hüpürdeterek içiyö lar. Püfür püfür bir çay kokusu sarıyor ortaları. Yanında oturan adam, sandalyesini bana doğru yaklaştırarak, «Soba da dad vermi yor, heç bir şey de dad vermiyor. Sanki garahlıkta doluyor gibiyim, gece Ankarada. Dün bir bekçiyi çı karmışlar işinden. Oturmuş hün gür göngür ağlıyordu adam. Hün ağlıyor, hem de, «Mâdem çıkara caklardı, bir ay evvelden çıkardılar dı da belkim iş bulurdum. Sindi bu gün günü niyliyeyim, nerelerde

iş bulayım ben?» diyor dedi. Ve gözlerini boşlukta bir noktaya dik ti. Topal boyacı, ince bir sesle, «İş, iş, iş» diye inledi. Musa san car yanında hastaheneden bugün çıkması bir işçi, «Yok yok, yooook...» diye karstık verdi topal boyacıya. Kahve iyice doldu. Masalarda çiftli, dörtlü oyunlar başladı. Tav la şakırtıları, gürültülü konuşma lar... Musa, hastahenenin verdiği kağıtları bana uzatarak, «Bak», di yor. «biri on günlük, biri bir ay lık bu raporların. Kırk günlük be pis. Kırk günün, onbeşer liradan ne eder? Kış günü ameliyat oldu y sak da, stiyüz lirayı da alacağız ya, sigortadan.»

Halkın otaşından biri sırıtı rak:

— Şaşkı adamın vassalam, di yor.

Musa:

— Ne şaşkıymış ula? hele şu zi bdiye bakın. Ula hasta oldum, ula ameliyat oldum dans. Ameliyat olduğun için bu raporları verdiler, diye bağırması başladı.

Sırtına adam, daha sırıtarak:

— Ulaş bağırıp soy adını söyle me. Asıl dana sensin. Şaşkın var ya, şaşkı olmasın, hasta olup ame liyat olur musun? Çok istiyorum hasta olup, heç değil on günlük bir rapor almıyı şu kış günü, emme nerede o talih bende? Uğra

BİR CİNAYETİN
HİKÂYESİ

TOPRAK KAVGASI

Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halini kimse sormuyo,
Padişah sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümüz bizim

Serdari

Y ukarıdaki mısralar Osman lı İmparatorluğu devrin de yasayan Sarkıslah bir ozan tarafından söylenmiştir. Ara dan yıllar geçti ama gidis yine o gidis. Aynı kasabadan yefsime, günümüzde yasayan Veysel Satır oğlu aynı gerçeği bir başka biçim de anlatıyor: «Kimine at vermiş eşitir gezir — kimine mal ver mez kosturur gezir».

Sözüm ona tarım ülkesiyiz. Kitaplarda nüfusumuzun beşte biri köylerde yasar, tarımla uğra şır diye yazar. Yalnız seçim zaman ında uğradıkları köylerde, köylü yurdun efendisidir söyleyleri ce ker politikacılarımız. Sonra tüm kendi alm yazılarıyla başbasa bi rakırız bu yurttaşlarımızı. Dev let eliyle uzunmadığı topraklar üstünde, haklarını kendi bilekle riyle korumak için, hazine arazi lerinden yer edinmek için, kısaca yaşamalarını sürdürmek için ya ödürür ceza evlerini boylarlar, ya ölür çocuğu çocuğu yetim bi rakıp, üstünde yer bulamadıkları kırak toprakların altına gömülür ler.

Gazetelere gözgezdirdiğimiz za man suçların çoğunlukla köyler de işlendiğini görürüz. Ve işlenen cinayetleri hep bilgisizliğinde ara tır köy adamlarının. Olay ların derinliğine inmek olup gelmez usumuza. Oysa bu

suçların nedeni ekonomiktir ve genellikle «TOPRAK» üstünde top lanır. kentlinin ancak öfüm son rası düşündüğü, hani şu yazınla rınıza bile geçen bir avuç toprak köy adamları için yaşamının ta ken disidir. Ölür, öldürür. Asağıda anlatacağımızı, bir — iki gazeteye sadece basit bir kolluk (zabıta) olayı gibi geçen bir toprak kav gasının, bir yaşama çabasının, toprak uğruna öldürülen Üskütlü köyünün sosyalist muhtarı Osman Öz ve kadesi Yağarın öyküsüdür:

Termenin Üskütlü köyünde, adına Çorakdağ denen ormandan kalma boş bir bölge vardır. Bu rasi altında halsizdir üç köyün. Fakat topraksız köylüler ekip biçmek isterler bu bölgeyi. Hüseyin Zorlu da onlardan biridir. Aydın muhtarın babası Mehmet Öz köyün ferî gelenlerindedir, agasıdır. Çıkarır Hüseyini bu top raklardan. Kızkar Hüseyin, Meh met Öz'ün çocuklarını ıslal et tiği Karaboğazm Töngeli ada böl gesinden toprak edime yoluna gider. Mehmet Öz'ün oğlu, Yö'nü. İmece'yi cebinden eksik etmeyen aydın muhtar Öz'e gelince, O, ne babasından, ne de suraları iyice paylaşılmı diyen diğer köylüler den yanadır. Kanunları uygula mak ister, bu bölgenin merâ ola rak bütün köylülerin yararına açık kalmasını ister.

Amma toprak sahibi olmayı koy muştur usuna bir kez Hüseyin. Bir yandan Miliç dereci kıyısına da, sınırını belirlemek için hendek açmakta, bir yandan yerleştiği toprakın çevresine ıraklı (kazık lar ve tel çekmek yoluyla yapılan sınır işareti) çekmektedir. Daha birkaç gün önce «Kızım! zina et miş olayım ki ya ölür, ya bana engel olacakları öldürürüm» de mistir köy kahvesinde.

Bir sabah muhtar Osman Öz kardeşi Yağar ve aynı köyden bir kaç kişi Töngeli adaya gelirler. Bunu duyan Zorlu ailesi de solu ğu orda alırlar. Hüseyin sayvanın üstünde civi çakmaktadır. «Bosu na didimce Hüseyin, bu toprak lar üç köyün merasıdır, bırak mam sana, yazık olur emegine» der Osman Öz. Önce ağır kavgası başlar Zorlu'larla Öz'ler arasında. Derken iner sayvandan Hüseyin. Çiftiyi alır eline. Önce Yağar'a doğrultur. Ombir misket ve Yasa rın göğsünde büyük kanlı bir de lik. Sonra bir kursun sesi daha duyulur. Bu kez de Üskütümlün aydın muhtarı düşer. Romantik köycülerin düsterini, nazlı akışın la, sırtlarıyla dötduran Miliç ve Arın dereleri eteğinde bir avuç toprak uğruna iki kades birden ölür.

Kasaba ceza evlerini bir dola nm. Kız kaçırma, mal yakma, adam öldürme gibi karşınıza çı kan suçların suçlularıyla biraz dertleşiverin, göreceksiniz çoğun luk altından bir toprak meselesi çıkacaktır.

Toprak reformu kanunu, ko misyondan komisyona, elden ele mizde toprak — Mevlânâm deyî miyle — kedi gibi öz yavrularını yemekte...

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucağında

REKLÂMLARINIZ İÇİN

En Geniş Reklamcılık Örgütü

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 22 43 84 — 22 43 85

Telgraf Adresi: BASINKURUMU

ŞUBELER

DIŞ MUHABİRLER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
ZonguldakA. B. D.
Almanya (Federal)
Almanya (Demokratik)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrailİsviçre
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

BASIN — 586/20

TÜRK SINEMASI
VE DEVLET

Bülent HABORA

Barda sabah oldu

Bir takım acalıkların yaşadığı bir Türk Sineması var karşımızda. Buradaki bu kişiler belli bir emek harcamadan, belli bir güç göstermeden rahatça bildiklerini okumakta ve istediklerini yapmaktadırlar. Bu sinema ağaları Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bir çeşit diktatörlük kurmuşlardır.

Bizde ne yazık ki sinemanın yalnızca vergi defterleriyle olan bölümünün üzerinde duruyor yöneticiler. 27 Mayıs sonrasında hemen her gün gazetelerimizde «hakız iktisap» kelimeleriyle karşılaşıyoruz. Türk toplumu memnun olmadığı bir idareyi yıkmıştı. Bu Türk toplumunun içinde şöyle böyle iki bin kişilik bir sinemacılar topluluğu da birkaç sinema yöneticisinden memnun değil. Ama devremiyorlar. Bir takım prodüktörler ağır basıyor. Çünkü paraları var. Yarımadaki kişilerin yaşamı düzenlerini parçalayıp verdikleri paranın elli misli fazla çalışma istiyorlar. Elli kişinin işini bir kişiye gördürüp ancak bir kişi parası veriyorlar. Bunun tek bir karşılığı vardır: «Haksız iktisap» Bu, işin maddi yönü. Mânevî yönünü de çalışanlar ve yerli film seyircileri çok iyi görüyor. İnsan olmasının insan olanlara yaptıkları davranışlar Türk Sinemasının bütün hızıyla yok olmasını sağlıyor. Bugün karşımıza bir

Sammy Halton çıkıyorsa yarın yüz tane çıkaracak. Türkiye'ye hiç bir şeyi Türk olmayan filmlerle uluslararası yarışmalara katılmak hakkını sağlayacaklar. Tabii sinema ağalarının ağuzları kulaklarına varacak.

Devlet
ne yapıyor?

Sabahattin Eyüboğlu sinema için «çalışmamız sanatı» diyor. 1950 öncesi CHP. İktidarı çöğümüzün sanatının Türkiye'deki kolu olan filmle- rimizi oynatacak sinemalara büyük bir hak verdi. Belediye resimleri öyle bir indirildi ki kasep, oduncu gibi bir takım başka mesleklerden «sinema nedir?» bilmeyen adamlar sinema alanına para yatırdılar. Bugünün ağalası Türk sinemasının temelini onlar atmışlardır.

1938 - 1939 yıllarından itibaren aydın kişiler yavaş yavaş devletin sinemamıza ilgisiz kalmasına karşı çıktı. Metin Erksan, Atilla İhan, Halit Refiğ, Nijat Özön, Tarık Dursun K. ve onlar gibi olan kişiler temelleri önceden atılmış olan bu körpü köyümlere başladılar.

15 Temmuz 1939 da çıkan «Sinema - Tiyatro» dergisinin «Türk Sineması Özel Sayısı» nda aydın kişiler o zamanın İktidarının davran-

ışına gizli kapaklı çıktılar. Dost Dergisinde Adnan Ufuk gene aynı şekilde durumun bozukluğunu ortaya çıkarıyordu. Bu arada 1939 Ağustosunda çıkan sinema 59'un beşinci sayısında (Sensür özel sayısı) Ali Gevgilili şöyle diyordu: «Hemen hiç bir konu yoktur ki, Türk sansürünün yasakları içine girsin... Dolayısıyla, sinemacılar, ancak polis rejimlerinde benzeri görülebilen yasa ve yönetmelikleri andırır bir yönetmeliğin çeşitli konulara izin vermemekte (örneğin şu aralarda Kurtuluş Savaşımızla ilgili konuların Türk - Yunan dostluğunu bozacağı gerekçesi gösterilerek, filme alınmasına izin verilmemesi gibi) ya da, özellikle toplumsal sorunların sinemamızda yer almasına şiddetle karşı koymaktadır.» Gene sansür konusunda aynı dergide, aynı sayıda Metin Erksan şöyle yazıyor:

«1939 Türkiye'siyle, 1938 Türkiye'sinin de koşulları, ihtiyaçları değişmiştir. Bilim, insan düşüncesi, türler, çevre koşulları yirmi senelik bir ilerleme yaşamıştır. 1939 un ileri Türk toplumuna, 1939 un, üstelik 1939 İtalyan toplumunun kanunları, tüzükleri uygulanamaz» demişler, söylemişler, yazmışlar ama o zamanın İktidarı uyku- kudan uyanmadı.

Sonra 27 Mayıs devrimi oldu. Devrim ertesinin ilk sinema dergisini

Tarık Dursun K. ile Ali Gevgilili «Yeni Sinema» adıyla çıkardılar. «Yeni Sinema» cılar 27 Mayıs hükümetine açık açık yalvarıyorlardı. «Sözlerini sinema yoluyla halka eriştirilebilmek isteyeceğiz, bu durumda tek dayanak kahyor: Devlet. Eğer Devlet para kazanma amacının dışında kalan bir tutumla işe girerse, sinema adamları ona buna boyun büküp baş eğmeden dileklerini karşılayabilirler.» (Er dem Buri)... «Her ulus kendine uygun bir takım kanunlarla, tarihi bir yüzyılı bile dolduramaz fakat dünya toplumu için en önde olan bu sanat dalına faydalı olmaya çalışır. Bizde ise devlet en küçük bir ilgi bile göstermemektedir. Bugün için devletin sanatı toplan ele alınmasına karşın ama, hiç bir yardımında bulunmaması da, ilgi göstermemesi de bu sanatın gelişmesine engel olmaktadır.» (Ulvi Uraz)... «Evvvelâ ve bilhassa bütün hükümetlerin filmciliğimize oldum olası gösterdiği şahane alakasızlığı ve Türk filmciliğinin ve sinemacılığının tek ne bir kanun, ne bir kararname, ne bir nizamname ile tanzim edilmeden, bugüne kadar hep boş bırakılmış olması gelir... Bu hal 1960 senesi İnkılap Türkiye'sinde bir yara, bir günah, bir ayıp, bir lekedir... Milli Birlik Komitesi'nin bu yazıyı da sarıya boyanıyor, bir an evvel olmasını temenni ve rica ediyorum...» (Baha Gelenbevi)... «Yeni Sinema» ikinci sayısında «İlgi İlgiligi» başlığı altındaki yazıda şu birkaç kelime gözden kaçmıyordu: «Türk sineması kalkmıyacaksa, bir ulus sineması ki şilğine varacaksa bu ancak hükümetlerden göreceği yakınlığa ve ilgiye bağlıdır.» «Yeni Sinema» nun üçüncü sayısında Baha Gelenbevi: «1939 dan beri faşist rejimin köhne

sansür taslağıyla konuşmaktan, film sanatıyla hiç uğraşmamız nasip olmamıştı... Halâ mı? 27 Mayıs'tan sonra halâ mı?» diyor.

«Yeni Sinema» cılar artık devletten umudu kesmişlerdir. Devlet aydından yana değildir. Ondan sonraki yazılarında sustular, bol bol edebiyat yaptılar.

Gelelim
1962 ye...

Devlet sinema alanımızda yerinde sayıyor. Hiç bir yardım olma- dığı gibi zarar da oluyordu. Türk yeyi yönetenler nedense sinemaya önem vermiyordu. Oysa ki halk seçmişti onları ve bu seçen topluluğun çoğunun tek eğlencesi sinemaydı. Yorgunluğunu çıkarmaya ya kişilerden çalışmalarını istemek birer sadıklık gibi bir şey olurdu. Ama yöneticiler halkın bir yandan eğlencesini yorgunluğu çıkarmasını, bir yandan da öğrenmesini (öğrenmenin öğretici bir yayın kolu olduğunu Kayseri İlimsaz yapılmamasını isteyen eski devir politikacısı bile bilir.) istemiyorlardı.

1962 de de aydınlar susmadı. Sinema - Film'in ilk sayısında Hakkı Özkay ve Ş. Avni Ölez bu konuya ilki pek fazla dokunuyor. «Eğilimler. Ölez Türk Sineması'nın devletin düpe dür etkoymasını istiyor. Üçüncü sayısında da Burhan Bolan aynı konuya değiniyor.

Ve gelelim 1962 nin sonuna. İki yüze yakın yerli film çevrilen bir yıl arkada kalmak üzeredir. Devlet gene aynı devlettir. Yöneticiler Türk sinemasına karşı hep aynı ha- vadadır.

Dost Dergisi'nin «Sinema Özel Sayısı» nda da bu konuya el atıldı. Semih Tuğru. «Türk filmciliği çökecektir...» başlıklı yazısının bir yerinde şunları diyor: «Bu konuda tek suçlu Devlettir. Devletin umur samazlığı, antipatisi, statükoculuğudur. Devletin hâvesine Türk filmlerine vâkıf indirimle sağladığı koruyuculuktur. Her boşboğaz düzen artık hâvesine sürüp gidemez. 11 yıldır bu sekte komedyaya seyirci, valnez seyirci de değil, yardımcı olan devletin bu konuda ki cahleci tutkusundan ayınmasına ihtimal verilmemesine göre, yıllık verimi 300 ölmeye başlayan Türk film endüstrisi vâkıf orman kanunları içinde mızır kalsın! Bâsâdi çelme sonunda ister istemez çökecektir. Dostolevsky «Her insan herkes karşısında sorumludur.» demiş. Devletçilerin ise herkesinkinden daha fazla bir sorumluluğu vardır. Ama nedense bu sorumluluğu gören ve anlayan yok.

1963 ün başlarında
durum aynı...

Yüze yakın yerli yazır kömür Türk sinemasına Yeni yazır gündüklerini duyurmayan on bir- lerce, yüzbinlerce milyonlara ki- şisi var. Onlar da kırsal. Gelelim yöneticilere. Belki aynı olacak ama gene yazımızın başlığı aklımıza gel- di. Evet. Batıda çoktan sabah oldu. Reklam filmlerimizdeki gibi güne- şli boyadık. Belki aynı yazmamız de- diler, biz çeliştiniz. İstedik. Bil gibi boyadık. İstedik. Bizde de sabah olmazsa cerekiken her yer aydınladı. Türkiye (Sinema alanında) kararlık içinde.

Gelelim Erksanlara. Refiklere, Korkmaçlara, Özönlere. Okanlara ve diğerlerine... Yöneticilerimiz böyle olursa siz hiç sonucu merak etmeyin. Ağalar ağızlıklarını göstercek, çoğunluk istismar edilecek, siz de ağzınızı açıp bir laf edince «Komünist» damgasını yiyeceksiniz.

Boileau «Sanatın avnasında güzel legmeyen hiç bir canavar yoktur.» demiş. Yöneticilerimizden biraz göz- lerini açıp çalışmalarını ve şu sine- mamızdaki canavarların güzelleş- melerini sağlamalarını istiyoruz.

TIYATRO

ASLAN
ASKER
ŞVAYK
Ülkü TAMER

Genel olarak tiyatrolarımız, ya gışe endişesinden, ya da iyi oyunlarla oyuncu ve sahneye koyucu olarak yarış- mama korkusundan, hep kötü oyun seçerler. İstanbul'un «so» ları sayı- lan Kenterleri düşünün. Şu kadar yolda oynadıkları oyunların kaç- değeri vardır? Kolay oyunlarda başarı gösterip Uzunay'ın övgüsünü kazan- mak pek çetin bir iş olmasa gerek. Ya Alpago? Oynadığı ilk iki oyun, incir çekirdeğini bile doldurmaz. Bir gün Alpago'nun iyi oyunlarda kendini göstereceğini umanları ha- ber veriyim: Şimdi de Harput'ta Bir Amerikalı'yı hazırlıyor.

Bugün Türkiye'de iyi oynanmış kötü oyunları övenlerin gereği yok- tur. Şunun şurasında yılda kaç o- yun görüyoruz ki?... Seyirciyi Mary Mary, Acelecî Kalb, Sevgili- me Göz Kulak Ol gibi afyonlarla uyutmaya devam edersek, korkarım yakında Hamlet'i bile oynayacak ti- yatro bulamayacağız.

Bu yüzden, Kent Oyuncularının Sandalyeler ile Ders'ini, Küçük Sahne'nin de Tütün Yolu'nu alkış- lamamız gerekiyor. Arena Tiyatro- sunun ise üstün bir yer var: Oyna- dığı üç oyunun üçü de ödemişimiz, yeni, değerli, sağlam oyunlar. Ay- ma, bu oyunlarla ilkimiz aramız- da paralellikler bulmak mümkün. Bu açıdan ele alınca, üç oyunun da, çeviri olmalarına rağmen, yer- li oyunlardan çok daha yararlı ol- duğu muhakkak.

Başarılı bir
topluluk

Aynı günü kabul etmek gerek- ki İstanbul'un en iyi tiyatrosu, A-

rena Tiyatrosu'dur. Yalnız yukarı- daki sebebe dayanmıyorum. Bu yargımı. Ciddi çalışma, iyi sahne- ye koyuş, iyi oynama ve tiyatro sa- natına saygı. Bunların hepsi, Arena Tiyatrosunda var. İyi sahneye koyuş ve oynama ekatliğini yalnız Başkalarının Kalesi'nde görmüş- tük. O da, gışe bakımından son de- rece doyurucu olmasına rağmen, ağızdan indirildi. Bugün hangi tiyat- romuz yapıyor bunu? Değil iyi oynanmamış, oyuncular «dökülse» bi- le aylarca perdelerini açarlar. Bil- mem örnek vermenin değeri var- mı? Hangi tiyatro kalkıp İsviçre- den dekor filmleri, özel projeksi- yon makineleri getirtmeye kalkar? Daha oyunun gerektirdiği iki ce- «aptramyalarını görüyoruz.

«Ben düşünmem,
büyüklerim
düşünür»

Aslan Asker Şvayk, 1923 yılında ölen Çek yazarı Jaroslav Hasek'in aynı adaki romanından Charles Avotheloz'un sahneye uyguladığı.

Türkçeye de Selâhattin Hilâv'ın çok rahat bir dille aktardığı bir o- yun. Bir insanın, sebebini bile bil- mediği bir savaşa katılışı, «Ben düşünmem, büyüklerim düşünür, on- lar bilir» diye cephe'den cepheye sürükleniş... Çöğümüzün en büyük korkusu olan savaş, bu oyunda na- sal da ne, keskin, olayı çizgilerle çizilmiştir. Anlaşılan, Hasek'ten be- ti değten bir şey yok ortalıkta. Söyle bir bombalar gülmeye başlasın, hangimiz, «Büyüklerim düşünmez! Ben düşünürüm!» diye- bilir?

Oyunun kendisi hakkında fazla bir şey söylemek istemiyorum. Her aydın ne yapıp bu oyunu gö- recektir nasıl olsa.

Oynanış

Aslan Asker Şvayk, son derece başarıyla sahneye konmuş ve oynanmıştır. Ergun Köknar'ın «Tikir- tikir» işleyen mizansenini, gerekli fars havasının yanında o acılığın da sağlanması, oyunu sağlam temel- lere oturtmuştur. Bu temel üzeri- ne kurulan oynanışın da (zaten

oyuncuların yeteneksiz olmadıkları gözününe alınmış) başarısı önce- den yarı - yarıya sağlanmış demektir.

Genco Erkal, Şvayk gibi oyunu başından sonuna kadar götüren yo- rucu rolde yılın en iyi oyuncuların- dan birini veriyos. Kent oyuncuların- dan sidan rollerle harcanır» gi- biyken ayrılmış Arena Tiyatrosuna girmeşi hem kendisi, hem de tiyat- ro severler için çok iyi olmuş diye- ceğim. O saf ve sevinli, disiplinle- düşkün, içki içen ve köpek bulan, hastalanan ve savaşa giden Şvayk'ı ince çizgilerle çizmekte gösterdiği ustalık kolay kolay unutulmayacak. Acı bir kariktür.

Öteki oyuncular da, Aslan As- ker Şvayk'ı, çıktığı noktadan in- dirmeden götürüyorlar.

Ergun Köknar'ın Barones'ini, Tun- ca Yönder'in Doktorunu, Ege Er- nartın Papaz'ını, Çetin İpekkaş'ın Hastabakıcısını, Tolga Aşker'in Gardiyan'ını ve Mehmet Gülleryüz- ün Asker'ini ayrıca belirtmek ge- rekiyor.

Oyun diye buna derler.

III - Emek, işçi sınıfı ve emeğin sosyal değeri (1)

İlk çağdan bu yana

Aşağıdaki sözler Marksist edebiyatın çok tekrarlanan cümlelerinden biridir:
"El değirmeni köleyi, buhar değirmeni, zamanımızın proletaryasını verdi..."

Burada sözü edilen eldeğirmeni, ilk çağın köle gücüyle işleyen değirmen sistemidir. Meselâ Tavrata, Samsun - Düzce efsanesinde, insan üstü bir güçle sahip olan Samsunlu çilelerin en beterine çarptırılmak için böyle bir değirmene koşulduğunu görürüz. Proletaryaya gelince, bu bir eski Roma sözüdür. Roma hiyerarşisinde, mal - mülk sahibi olmayan işçi sınıfına isim olmuştur. Nitekim Marx'ın 1847'de yayımlanan «Komünist beyanname»'de bu kelime «bütün dünya proletaryası birleşiniz» cümlesiyle Milletlerarası bir anlamda kullanılmıştır.

Fakat burada bizim incelemelerimiz bakımından önemli olan şudur:
— Bugünkü anlamıyla işçi sınıfı, çağımızın bir mahsulüdür. Çağdaş mânâsıyla işçi, hem ilk çağın kölelerinden, hem orta çağın toprakbant serflerinden veya Lonca adamlarından ayrı bir sosyal varlıktır. Onun için zamanımızdaki emek anlamıyla bu emek'in yaratıcıları olarak büyük bir cephe tutan emekçiler, yahut işçiler sınıfına meselelerini, ancak çağımızın şartları ve gelişmeleri için değerlendirmek gerekir...

Konu bu biraz aydınlatalım:

İlk çağda da iş (emek) ve işçi (emekçi) vardı. Ama ilk çağda işçi köleydi. Köle hukukun hür değildi. Alınır satılır bir maldı. Her türlü mal - mülkten yoksundu. Ne kendi iş gücü, ne bedeni, ne yeri yurdu, ne elesi ve çocukları üstünde tasarruf hakkı vardı. Tıpkı Amerikanın keşfinden sonra Afrika kıyılarından avlanıp yeni dünyaya taşınan ve esir pazarlarında, çocuk - çocuklarıyla hırsız mezar satılan zenci kölelere gibi. İlk çağ kölelerinin bazı marifetleri, bazı sanatları olabiliyordu. Tıgçılık, duvarcılık, hattâ hocalık yapabiliyorlardı. Ama bu işlerin geliri kölenin değil, köle sahibininindi.

Meselâ ilk çağın ünlü filozoflarından biri ve bizim topraklarımızda Pamuk kaleden eski bir yurtdaşıymız olan Epiktetos (M. S. birinci asır) bir köleydi. Asıl adı bile bilinmez. Çünkü Epiktetos sadece köle demektir. Hem bir köle olarak doğdu. Elden ele satıldı. Efendilerinden biri, hem de eğlence olsun diye Epiktetosun aygığını kırdı. Çünkü kölenin üstünde dilediği gibi tasarruf, köle sahibinin hakkıydı.

Ortaçağa gelince bu çağda da kölelik devam etmekte beraber, genel olarak emeğin ve emekçinin sosyal durumu değişti. Derebeylik hukukunda gıfıçiler, hukukun toprağa bağlı (Toprakbant) olmak ve topraklarını terkedememekle beraber, bir hâdde kadar yurdun ve mahsulün sahibi idiler. Şehirlerde ise emeğin temsili olan Lonca adamları, çırak, kalfa, usta münasebetlerinde kesin kâlelere bağlı olmak ve sanatlarını terkedememekle beraber, evlerine, mallarına, ailelerine ve gelirlerine hukukun sahip idiler. (1) Tıpkı bizim Ahiler teşkilatında olduğu gibi.

Fakat hem ortaçağ, hem de bazı yerlerde ve meselâ eski Rusya'da ilk çağın kölelik münasebetleri devam ederken, Onsekizinci Yüzyılın son çeyreğinde ve önce İngilterede başlayan makine ihtilâli, yani makinelerin icadıyla sanayi tabiiği, dünyaya yepyeni bir emek şeklini hâkim kıldı ve yeni bir emekçi tipi yarattı: Ücretli iş ve hukukun hür işçi.

Çağımızda emek ve işçi sınıfı

Çağımızda işin eski çağlardaki emekten farkı, belli bir takım kayıplar altında ve ömür boyunca süren bir mükellefiyet olmayıp, hukukun hür sınıflarıyla, belli bir süre için ve önceden belirtilmiş bir ücret karşılığında harcanan bir işgücü olmasıdır. Çağımızdaki işçinin, eski çağların emek sahiplerinden farkı da, onun hukukun ve siyasetin hür oluşudur. Faka her türlü üretim araçlarından ve vasıtalarından da yoksundur. Evet, çağımızda iş anlamına serbesttir. İşçi dilediği alanda çalışır veya istemezse çalışmaz. Yani hukukta serbesttir. Ama ne var ki, her türlü üretim araçlarından yoksundur. Başkalarının, yani işverenin düzenlediği bir sistem içinde ve işverenin araçları ve vasıtalarıyla çalışır. Emeğinin karşılığını nakden alır. İş sınıfları da ömür boyunca değişir. Belli süreldir. Dilediği zaman işini terkedebilir. Ailesi, çocukları da hukukun hürdür. Eğer başarabilirse işçilikten işverenliğe sıçrayabilir. Hülâsa çağdaş anlamda emek

Sevket Süreyya AYDEMİR

hür bir kategoridir. İşçi de hukukun hür bir insan.
Fakat şimdi işçinin işvereninden daha müstebit bir efendisi vardır: Makinalar ve üretim vasıtaları! Makinalar ve üretim vasıtaları ile onları kullanma usulleri ve organizasyonu geniş mânâsıyla teknik kelimesiyle ifade ederse bu teknik, hem emeği, hem işçi sınıfını kendi çarkları arasında hiç durmadan yoğurulmaya zorlayan çağdaş bir güçtür. Toplum ona göre gelişir. Ona göre şekillenir. Zaten çağdaş mânâsıyla sınıf demek, toplumun kendi içinde ve çağın o andaki teknik seviyesine ve organizasyonuna göre gruplanması demektir.

Bir medeniyet tarifi

Engels medeniyet devri için dokuzuncu yüzyılın ölçütleri içinde: «İnsanların hareketli harekete çevirebildikleri zaman aramızdaki devreden ibarettir.» diye tarif eder. Yani ormanlarda yaşayan vahşi cefakârların, ağaç dallarını hiç durmadan birbirinin sürtecek ateş yakmayı keşfetmişlerdi. Bu keşif onları hayvanlardan ayıran en büyük keşifti. Sonra onsekizinci yüzyılın sonlarına doğru, buhar kuvvetinden çarklar döndürmek için faydalanmış hareket hareketi çevirince, ırsamolu teknik alanında ikinci büyük keşfini yapmış oldu. Böylelikle makine çağı, yani bizim çağımız açıldı.

Makina çağı ve Marksizm

Makina çağının ilk sosyal neticesi, sanayileşen memleketlerde büyük işçi kütüphanelerinin, yani Proletaryanın (işçi sınıfının) doğuşu oldu. Bu sınıfın kaynağı, ya topraklarından kopup şehirlere akan eski reñçberlerdi, yahut da dükkânını tezgâhını kaybedip her türlü üretim vasıtalarından yoksunlaşan ve kolunun gücünden başka satacak bir şey kalmayan lonca ve esnaf adamlarıydı. Gelişen sanayi, ucuz ve rekabet kabul etmez makine istihlalâtı bu sosyal değişimi ve yeniden gruplaşmayı kolaylaştırıyordu. Eski esnafın makinalara düşmanlığı ve meselâ İngilterede 1915 aralarında pek şiddetlenen makina kırıcılık, ergeç kuvvetini kaybetti. Makina hâkim ve muzaffer oldu. Avrupada başlıca iki sınıf, ekonomik alanda karşı karşıya geldi: Kapitalist, yani istihlal vasıtalarını ve sermayeyi elinde tutan sermayedar sınıf ile her türlü istihlal araçlarından ve sermayeden yoksunlaştırılmış olan Proletarya, yani işçi sınıfı. İşle Marks, on dokuzuncu asrın ortalarında bu iki sınıfın münasebetlerini ve devrin teknik düzenini inceleyerek nazariyelerini kurdu: Marksizm, on dokuzuncu asrdeki kapitalist sistemin yapısını ve gelişmelerini üzerindeki müşahedelerle bu yapının işleyişinde ve gelişmelerindeki kanuniyetleri açıklar vursun materyalist bir determinizmdir. Marksizm, Alman Hegel felsefesinin, İngiliz siyasi iktisadının ve Fransız sosyalizminin materyalist ve determinist bir sentezidir. Bu terkip, Diyalektik materyalizm gibi, tarihin materyalist telâkkisi (Tarihi materyalizm) gibi öyle bir cepheli bir nazari sistem halinde işlenmiş oluyor ki, On dokuzuncu asrın şartları gözönüne alınca, o şartlar içinde bunu red ve çarptırmanın imkânsızlığı pek çok mütefekkirlerin düşünüşüne ister istemez hâkim olmuştur.

Bu mütefekkirler, tekniği, toplum içinde münasebetlere şekil veren asli faktör, istihlal münasebetlerini, toplum münasebetlerinin temeli, işçi gücünü «kıymet» in yaratıcı unsurunu, işçi sınıfını da, bir gün ihtilâl yolu ile bütün istihlal vasıtalarını kendi elinde toplayarak, sınıfsız bir cemiyetin inşaatını, yani «önder sınıfı» olarak tasvir ettiler.

Şartlar değişiyor

Fakat makinaların sanayileşme ile açılan yeni çağ, zaman ilerledikçe kendi içinde ayrıca bir takım çağ değişimlerine maruz kaldı. Bu arada hem teknik münasebetler, hem de toplumların sosyal yapıları değişti. Cemiyette yalnız sermayedar ve Proletarya şeklinde iki sınıfın hâkim rol oynadığı, Proletarya ve Burjuvazi (Sermayedar sınıf) arasındaki sınıf kavgasının dünya kaderini tayin edeceği, bu sınıf kavgasının ancak ihtilâl yolu ile çözüleceği ve bu ihtilâlün önce bir veya birkaç memlekette, fakat yeni bir dünya harbi sonunda da dünya ihtilâline dönerek, bütün dünyayı komünistleştirceği yolundaki öngörüler, bugün çağımızı ortaya ettiği yeni faktörler, yeni gelişmeler, yeni şartlar karşısında artık on dokuzuncu asrdeki, hattâ ikinci dünya harbi sonuna kadar süren devredeki aşırılığını çok kaybetmiştir. Bu yeni faktörlerin başlıcalarını bundan önceki yazımızda kısaca özetledik. Heride ve bunların her birinin üstünde ayrıca duracağız.

Fakat gerçek olan şudur ki, elektrik, atom ve elektronik sanayi asrı, artık on dokuzuncu yüzyılın buhar asrını değil. Devletin, bir tek sınıfın icra organı olduğu nazariyesi de gitmiş toz toz kalmıştır. Demokratik rejimlere sahip az gelişmiş memleketlerde, halk yeni sosyal organlar yaratarak, sınıf ihtilâlini önlemek yolunda ilerlemektedir. Yani bir ülkede ve bilhassa bizimki gibi az gelişmiş bir memlekette, sosyal faydayı halktan üstün bir azınlığın yararına aktırmayıp, halk yararına yöneltmekle, sermaye gelişmesinde halk yararına birikmelerle, sağlık, eğitim, sosyal yardımlaşma alanlarında ileri bir devletçilikle, sınıflar kavgasının ihtilâli sonuçlara kayması pekâlâ önlenebilir.

İşçi sınıfının sosyal değeri

Fakat bütün bu gelişmelerde emek, fakat hem kol, hem kafa gücü şeklindeki kutsal değer, sosyal kıymetin, elbette ki kaynağı olmaktadır. Tekniğin ilerlemesi, elektronik sanayinin doğuşu, fizik ilminin, ancak aydın insanların dehşesiyle meydana getirildiği mucizeler, Marksist kapitalistlerdeki, basit işçi gücü, mürekkep işçi gücü, mübânele kıymeti, istihlak kıymeti, fazla kıymet gibi ölçütleri biraz eskitmiştir. Bugün bir feza yolcusunun, yüzbinlerce çarkın, yüz binlerce insanın kol ve kafa kuvvetlerinin müşterek hasılatı olarak insanlığa getirdiği bilgiler, on dokuzuncu yüzyıldaki buhar değirmeni münasebetlerinin elle tutulur basit işçi karşısında, insan skını durduracak kadar korşık ve üstündür. Hattâ öyle ki, yarın insan gücü, makine gücünün yanında belki de sadece tâbi bir unsur olacaktır. Amerikan zirâatinde makine, daha şimdiden insanı kâdroya dışı bırakmak yolundadır. Fikir gücü, kol gücünü gitlikçe tamamlamaktadır. Dünya sağlığındaki terakkiler, insan ömrünün uzayışı dünya nüfusunun hay döndürücü artışı içinde işçinin kol kuvveti, bilginin dehası karşısında sönük kalır. Hem de bu terakki, insanlığın zararına değil, hayrınaştır. Bizzat Sovyet ülkesinde, zekânın, entellektüel faktörün ve elektronik hizmetlerin gitlikçe ön plâna geçtiğini görmemek kabul değildir.

Türkiyede işçi sınıfı

Fakat bütün bunlar bilhassa Türkiye gibi az gelişmiş bir memlekette işçi sınıfının sosyal değerinin öneminden bir zerresini bile inkâr etmeye hak vermez. Türkiyede işçi sınıfı ilerici bir teşkilatlanma yönünde güçlü bir varlık olarak gelişmektedir. Bugün 1.250.000 kadar hesaplanan işçi kadrosu, 5 yıllık plân devresi sonunda 1,5 milyonu aşacaktır. Toplu sözleşmeler kanunu, sanayinin işçi alma işini sendika içi demokrasiye bağlamak şartıyla yalnız sendikalarla bağlaşı ve işçi bulma kurumuna ayrılmış müdahalesini önlese yohut da bizzat işçi bulma kurumunu bir sendikalar konfederasyonu haline gelebilse, 5 yıl sonra Türkiyede en az 750.000 kişilik sendikala bir işçi mevcudu teşekkül edecektir. Sendikalar daha şimdiden eliti ve değerli önderler bulmaktadır.

Yeni sendikalar kanunu, sendikaların maksatlarından ayrılmadan siyasi faaliyetlerine de imkân vermektedir. Binaenaleyh Anayasa dahilinde ve parlamento safhalarında pek yakında siyasi işçi liderlerinin lürünceği ve devletlerin kanunlar yoluyla savunacağı şüphesizdir.

Fakat çağın gelişmelerini de gözden uzak tutmamak lâzımdır. Bu arada ve Türk toplumunun kaderinde «işçi sınıfının önderliği» tezini, bu tezi savunan işçi önderlerinin bugünkü şartların ışığı altında dikkatli bir yeniden görüşe tâbi tutulmalarıdır.

Türk Sosyalist Kültür Derneğinin ve Türk sosyalizminin bir üyesi olarak benim düşüştüm, Türkiyede sosyal çatışmaların, sınıf kavgalarının, sınıf önderliklerinin, halk yararına ve halk için yaratılacak yeni organlarla yumuşatılmasıdır. Gelirin daha iyi dağılışı ile, ileri bir devletçiliğin, hem de sanayinin ilkelerini geliştirerek düzenlenmesi bu konuda ilk akla gelen tedbirlerdir. Acaba bu mümkün olabilecek mi? Yoksa sokak politikacısının, demagoglarının selâmetli işporta edebiyatı ile, adına devlet dediğimiz asil varlığın dar görüşlü menfaat kaygularına kurban edilecek midir?

Şimdi her şey, bu istifhamın nasıl çözümleneceğini bağlar...

(1) Sosyalist Kültür Derneği, Türk Sosyalizminin ilkeleri, Memleketçi Sosyalizm, Marksist anlamda ihtilâl ve «Türk sosyalizmi için komünizm değildir?» konularını işleyen bir muhtıra ile, I ve II inci yazılarımız «Yönün, 36, 37, 38 uncu sayılarında çıkmıştır.

S. S. A.

(2) Ünlü Alman İktisatçısı Sombart, ortaçağın bu nizamını ve gelişmelerini «Çağdaş kapitalizm» isimli eserinde çok derin teferrüatıyla işlemiştir.